

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1959 til 31. marts 1960.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 1135 og 1202).

Forhandlingen genoptoges.

Finansministeren (Kampmann): Der blev i går af de ærede ordførere fremdraget mange forskellige spørgsmål, og det er ikke min hensigt i dag at besvare alle disse spørgsmål, hvoraf en del jo også var rettet til andre ministre.

Derimod har jeg fundet det rimeligt allerede i dag at besvare nogle af de spørgsmål, der mest direkte vedrører finanslovsforslaget og vor finansielle situation i almindelighed. Det er så tanken, når tingets medlemmer i øvrigt har ytret sig her ved første behandling, at de enkelte ministre skal give svar på alle de spørgsmål, der er rejst.

Det ærede medlem hr. Carl Petersen var inde på det spørgsmål, om bevillingssager skulle behandles i finansudvalget eller her i salen i form af lovforslag. Dette spørgsmål var genstand for en større debat for en uges tid siden, og jeg tror, vi alle har en fornemmelse af, at spørgsmålet ikke blev løst under denne debat. Det ærede medlem udtalte, at finansudvalget i årenes løb ofte har været i tvivl om fremgangsmåden ved behandlingen af forslag af større økonomisk rækkevidde, og at man i finansudvalget er interesseret i at finde frem til en ordening, hvorefter der fastlægges skarpe grænser mellem bevillings- og lovgivningsanliggender. Også jeg vil være interesseret i, så vidt det nu måtte være muligt, at nå frem til en løsning af spørgsmålet, selv om jeg tror, hvad jeg også har givet udtryk for andetsteds, at det bliver meget vanskeligt på forhånd at opstille regler, der vil kunne løse alle opstående spørgsmål. Der skulle vel imidlertid være en vis udsigt til, at visse retningslinjer kunne opstilles, og jeg vil meget gerne have lejlighed til en nærmere drøftelse af de forskellige muligheder. Jeg ville finde det rigtigst, at en sådan drøftelse fandt sted i finansudvalget, eller i hvert

fald at sagens behandling tog sin begyndelse med en drøftelse dér.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen beskæftigede sig en del med finansieringsbehovet, dets størrelse, og hvorledes det kunne tænkes at blive dækket i resten af indeværende finansår og det kommende finansår. Det ærede medlem mente, at opgørelsen af finansieringsbehovet på finanslovsforslaget måske var lidt for lav, og antog, at det måske snarere ville være henimod 500 mill. kr. Det er nu ikke afgørende, om det bliver 400 mill. kr. eller 500 mill. kr.; men jeg vil også skønne, at ud fra de forudsætninger, der er opstillet, vil det ligge deromkring. Det ærede medlem regnede med, at dette kunne betyde en belastning af obligationsmarkedet, og det er det, jeg gerne vil gøre et par bemærkninger om, idet jeg tror, denne belastning bliver knap så stor, som det ærede medlem troede, og jeg ikke finder det særlig heldigt, at man på denne måde vækker uro på obligationsmarkedet.

For det første er der ved opstillingen af finansieringsbehovet ikke taget hensyn til den konvertering af det ærede medlems bundne opsparing, som foregår i øjeblikket. Efter de oplysninger, der er indgået om konverteringen, lader den til at forløbe meget godt, og i øjeblikket taler meget for, at henimod de 200 mill. kr. af den bundne opsparing bliver konverteret. Det betyder, at finansieringsbehovet for det kommende finansår automatisk nedsættes med et beløb svarende til, hvad der bliver konverteret. Det ærede medlem sagde i denne forbindelse, at det ikke havde så stor betydning, at lånet blev optaget nu i stedet for i det kommende år. Jeg kan ikke være helt enig med det ærede medlem i denne tankegang. Det har vel nogen betydning, i hvilken økonomisk situation man optager et statslån, og i virkeligheden er der jo her tale om et statslån, dels i form af præmieobligationer, dels i form af de 8-årige statsobligationer. Netop i øjeblikket, hvor der er betydelige kassebeholdninger i banker og sparekasser, er situationen vel ganske god for optagelsen af lån. Derfor må det være langt at foretrække, at det sker nu, fremfor at man skulle tvinges til at optage lånet på et tidspunkt inden for det kommende

[Finansministeren.]

finansår, hvor vi ikke har samme sikkerhed for gunstige betingelser for optagelse af statslån. Hertil kommer dog yderligere, hvad jeg synes det ærede medlem ikke var helt opmærksom på, at ganske øjensynlig er der mange af dem, der deltager i konverteringen, som beholder de pågældende obligationer, og det må der da lægges en del vægt på. Det betyder rent faktisk, at opsparingen stiger hermed.

Ser vi så på det finansieringsbehov, som herefter bliver tilbage, og som altså kan dreje sig om et beløb på mellem 200 og 300 mill. kr., vil jeg gerne sige, at naturligvis tænker regeringen ikke på, selv om beløbet rent formelt på finanslovsforslaget er konteret som træk på nationalbanken, at det skal trækkes dér. Jeg havde også fornemmelsen af, at det ærede medlem var fuldstændig klar herover, så nu er vi enige herom.

Spørger man så, om det vil være en stor belastning for obligationsmarkedet, hvis vi skal låne et sådant beløb, synes jeg, det er rimeligt at gøre opmærksom på, at vi tilbagebetaler på den indenlandske gæld et beløb, der ligger netop omkring 250-300 mill. kr. Det vil dog sige, at for det kommende finansår skal der i værste tilfælde ikke lånes meget mere end det, vi tilbagebetaler, og konklusionen heraf bliver, at der egentlig ikke sker nogen belastning af obligationsmarkedet.

Jeg synes, at denne kommentar til det ærede medlems udtalelser måtte kunne virke beroligende på obligationsmarkedet, og det har da også været hensigten med at fremsætte den.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen var dernæst inde på spørgsmålet om § 3 i byggestatteloven. Jeg havde indtryk af, at det ærede medlem ligesom søgte en begrundelse for at tage dette spørgsmål op her ved finanslovdebatten. Jeg synes i og for sig ikke, det havde været nødvendigt; når man ser, hvor mange spørgsmål der tages op under denne debat uden nærmere begrundelse, kan det være helt rimeligt at drøfte netop dette spørgsmål, der er genstand for så megen offentlig debat.

Det ærede medlem spurgte først, hvor stort et nettobeløb det er hensigten at fore-

slå som ramme for statens køb og salg af obligationer. Nu er det ikke således, som man kunne få indtryk af, når man hørte det ærede medlem, at § 3 indebærer en forpligtelse til at søge en sådan opkøbsbeføjelse; den giver blot bemyndigelse hertil for det tilfælde, at det viser sig påkrævet. I den overgangsperiode, hvor byggeriets finansiering undergår så store ændringer, ikke mindst på grund af denne omlægning, turde det være meget vanskeligt at vurdere, om og i bekræftende fald i hvilken udstrækning der bliver behov for sådanne opkøb. Jeg mener derfor, at vi foreløbig må følge udviklingen i byggeriets finansiering, inden vi tager endelig stilling, hvorved vi også må have den økonomiske situation som helhed for øje. Under disse vilkår må det være naturligt at søge en bevilling af ret begrænset størrelse, hvis man skal søge en bevilling, og det ærede medlem havde åbenbart også en bevilling af tilsvarende størrelsesorden i tankerne, da han som eksempel nævnte en ramme på et halvt hundrede millioner kroner.

Jeg har vel i og for sig med disse bemærkninger også i realiteten besvaret det ærede medlems andet spørgsmål, idet det selvsagt ikke er muligt med de midler, der her kan blive tale om, at tilsigte et bestemt renteniveau på obligationsmarkedet. Dette fremgår i øvrigt også tydeligt af regeringens bemærkninger til nationalbankens henvendelser.

Det ærede medlem var noget bekymret over den mulighed, at folketinget eller finansudvalget skulle blive stillet over for en tvangssituation, hvis det sidst på finansåret viste sig, at nettobeløbet ikke kunne holdes. Man kan naturligvis, hvis man har lyst, forestille sig alle mulige situationer, men det forekommer mig ærligt talt ikke videre sandsynligt, at en finansminister med overlæg skulle udsætte obligationsmarkedet for den chokbehandling, som anvendelsen af en sådan fremgangsmåde ville være. Hvis det viser sig, at nettobevillingen er for lille, må der naturligvis snarest stilles forslag om forhøjelse, den samme fremgangsmåde, som jeg må formode det ærede medlem selv ville anvende, hvis han var finansminister. Jeg vil ikke i denne forbindelse unnlade at minde om, at de opkøb, som

[Finansministeren.]

måtte danne baggrund for et forslag om en højere bevilling, foretages efter samråd med nationalbanken.

Tilbage står derfor meget logisk det ærede medlems spørgsmål om den situation, der måtte foreligge, såfremt finansministeriet — jeg vil nu hellere sige regeringen — og nationalbanken ikke har samme opfattelse med hensyn til pengepolitikken. Skulle dette ske, må det rigtige være, at sagen forelægges folketinget, som så må have den endelige afgørelse. I og for sig forekommer dette indlysende nok, idet det må være tinget, der såvel i dette som andre spørgsmål om den økonomiske politik har afgørelsen. Jeg finder det dog nyttigt at understrege det, fordi der i diskussionen om § 3 i nogle tilfælde har været en tendens til ud fra nationalbanklovens formålsparagraf at hævde, at nationalbanken selvstændigt kan fastlægge pengepolitikken her i landet. Som det også er blevet fremhævet i samordningsudvalgets betænkning fra 1956, er dette en alt for enkel og overfladisk betragtning, allerede fordi nationalbanken med de midler, der står til dens rådighed, på ingen måde kan sikre valutastabiliteten og pengeværdien. Statens økonomiske dispositioner udøver, hvad enten man nu kan lide det eller ej, en afgørende indflydelse på udviklingen, herunder også på penge- og kapitalmarkedet. En række af de væsentligste pengepolitiske afgørelser i de senere år vedrører da også først og fremmest statens udlåns- og låneoperationer. Jeg kan således minde om, at det ærede medlem som finansminister påbegyndte løbende salg af statsobligationer. Der var her om vel i noget tilfælde tale om betydningsfulde pengepolitiske dispositioner, som, så vidt jeg kan bedømme det, var langt mere afgørende end den nu foreslåede opkøbsbeføjelse.

Det ærede medlem kom under sin omtale af finanslovsforslaget ikke meget ind på en række af de problemer, som er nævnt af partiet venstre vedrørende besparelser på budgettet. Jeg går ud fra, at dette kan tages som udtryk for, at det ærede medlem måske ikke nærer helt så overdrevne forestillinger som partiet venstre om, hvad der kan opnås på dette område. Nu kunne det vel have været rimeligt, om man var kommet lidt ind på dette spørgsmål, al

den stund vi under åbningsdebatten havde en drøftelse om et beløb på 600 mill. kr. i forbindelse med tillægsbevillingsloven. Jeg kan minde om, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen nævnte et tal på 600 mill. kr. for bevillingen, der ville figurere på tillægsbevillingslovsforslaget for 1958-59. Jeg bad dengang om at få en liste eller en opgørelse over, hvordan man var nået til dette beløb. Jeg forstod senere på det ærede medlem hr. Erik Eriksen, at der ikke var tale om fulde 600 mill. kr., men om noget under 500 mill. kr., og det har vist sig, at man er kommet ned på et samlet beløb af 487 mill. kr.

Jeg gik naturligvis og ventede på den nævnte opgørelse, og jeg kan takke for, at jeg for en god uges tid siden modtog den. Nu har jeg kigget lidt på de tal, den indeholder, og jeg har prøvet på at analysere de 487 mill. kr. Der er i dette beløb medtaget den garanti til landbrugets afsætningsråd, som der er søgt om. Jeg finder det dog ikke rimeligt at medtage disse 100 mill. kr., og jeg tror heller ikke, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen vil finde det rimeligt. Jeg ser også, at man har medtaget fordelingen af tipsmidler på ca. 7 mill. kr. Det er noget pudsigt noget at putte ind her. Ser vi bort fra disse beløb, er der bevillingsansøgninger på 380 mill. kr., men af disse 380 mill. kr. vedrører 233 mill. kr. udgifter, der først afholdes i 1959 eller senere år, altså aktstykker, hvor der søges om projekteringsbevilling, og hvor den egentlige anlægsudgift er omtalt i aktstykket, men hvor der ikke på nogen måde er tale om, at det er en udgift, der skal afholdes i år, derfor heller ikke om dens opførelse på tillægsbevillingsloven. Trækker man 233 mill. kr. fra 380 mill. kr., kommer man ned på 147 mill. kr. Der er et stykke fra 147 mill. kr. til 600 mill. kr.

Man kan i øvrigt komme længere ned endnu, hvis man har lyst, men det er vel ikke værd at hugge pindebrænde på dette alt for længe. Jeg kan blot nævne, at 27 mill. kr. vedrører udgifter, der afholdes over flere år, deraf dog en del i indeværende finansår. Tilbage bliver der 120 mill. kr. Heraf vedrører 49 mill. kr. bevillinger, der allerede i form af såkaldte rammebevillinger er optaget på finanslovsforslaget, og hvor der blot har været tale om at forelægge

[Finansministeren.]

den konkrete sag i finansudvalget, som man så ofte gør, bl. a. fra forsvarrets side. Jeg synes heller ikke, det er rimeligt at tage dette med, da der ikke er tale om nogen tillægsbevilling.

Alt i alt koger de 600 mill. kr. ned til 71 mill. kr., som er søgt bevilget til afholdelse i finansåret 1958-59 på forventet tillægsbevilling i de sidste måneder.

Jeg takker meget for, at partiet venstre har overladt mig denne liste og derigennem givet mig mulighed for, om jeg så må sige, at dokumentere, at der var tale om et beløb på 600 mill. kr., som var opgivet af finansudvalgets formand, men som altså ikke var helt så holdbart, som man den dag gav udtryk for.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen fæstnede sig ved, at jeg i min fremsættelsestale havde valgt året 1955-56 som basis for mine betragtninger om udgiftsstigningen. Det ærede medlem mente ikke, at det var noget heldigt udgangspunkt, og det ærede medlem havde spekuleret over grunden til valget af netop dette år. Nu kunne valget af et hvilket som helst basisår nok give anledning til kritik eller misforståelse. Når jeg har foretrukket 1955-56, er der følgende grunde: for det første var vi fra 1955-56 helt ude af efterkrigstidens tilskudsordninger, for det andet var forsvarsudgifterne nået op på det nuværende niveau, og for det tredje var 1955-56 det sidste år, i hvilket udbetalinger i henhold til boligstøtteleven af 1946 prægede kapitalbudgettet. Om man så vil kalde det indtryk af udviklingen, dette giver, for gunstigt — det var jo nærmest det ærede medlems indtryk — er noget af en skønssag. Jeg forstod, at det ærede medlem ville have foretrukket 1953-54 som basisår. Det kan i hvert fald ikke være for at give et andet indtryk af udgiftsstigningen, idet den bliver 5 pct. årlig, hvad enten man bruger 1955-56 eller 1953-54. Men det var måske også snarere stillingen på indtægtsiden, der bekymrede det ærede medlem, som mente,

at skatteprovenuet fra 1953-54 til 1955-56 var steget med 20 pct. Det ærede medlem fandt, at det var en betydelig stigning på 2 år. Dette må så også gælde som karakteristik af udviklingen i den tid, det ærede medlem selv var finansminister. Da steg skatteindtægten netop med gennemsnitlig 10 pct. om året.

Nu skal jeg naturligvis på ingen måde benægte, at der i september 1954 og i marts 1955 skete en forhøjelse af skattesatserne. Jeg synes dog, det er værd at bemærke, at denne forhøjelse resulterede i en væsentlig styrkelse af den finansielle stilling, som vel nok i 1953-54 og 1954-55 var svagere end i både de foregående og de efterfølgende år. Også af denne grund mener jeg, at den af mig foretagne sammenligning havde en vis interesse, idet den vedrørte et tidsrum, hvori indtægts- og udgiftsstigningerne havde været nogenlunde i balance med konstante skattesatser, og det var egentlig det, jeg gerne ville illustrere.

Det ærede medlem hr. Thestrup var også inde på en række statsfinansielle betragtninger. For at belyse væksten i budgettet foretog det ærede medlem en sammenligning mellem det foreliggende finanslovforslag og den borgerlige regerings sidste finanslovforslag fra 1953-54. Dette regnestykke gav det ærede medlem anledning til at undre sig over, at statsbudgettet i det tidsrum var mere end fordoblet. Desværre har det ærede medlem i denne opstilling glemt at tage hensyn til de meget betydelige ændringer, der i den tid er sket i opstillingen af statsbudgettet. Bl. a. er alle udgifter til vejformål og nyanlæg samt udligningsfondsudgifter blevet indregnet i drifts- og anlægsudgifterne.

Nu har det ærede medlem en undskyldning, for der er mange andre, som har glemt dette ved opgørelsen, men korrigerer man med hensyn til disse ændringer i opstillingen, kommer man til, at der på finansloven for 1953-54 var budgetteret med drifts- og anlægsudgifter ikke på 2 880 mill. kr., men på 3 725 mill. kr., medens der for det kom-

[Finansministeren.]

mende år er regnet med 5 528 mill. kr. Væksten udgør således knap 50 pct. og ikke som anført af det ærede medlem 100 pct.

Jeg beklager naturligvis at måtte korrigere det ærede medlems oplysninger på dette punkt. Det kan jo være vanskeligt for os alle sammen at finde ud af disse store tal, men egentlig burde det vel ikke være så vanskeligt for et medlem af finansudvalget som for os andre. Jeg er tilbøjelig til og ville helst tro, at det ærede medlem har været i god tro, da det ærede medlem foretog sin sammenligning; men der er det ejendommelige, at under diskussionen her i tinget i forbindelse med finanslovdebatten for to år siden påviste jeg en ganske tilsvarende fejl i det ærede medlems oplysninger, og det ærede medlem erkendte dengang, så vidt jeg husker, at hans oplysninger måtte være forkerte. Jeg gjorde opmærksom på, at den daværende finansminister — det var det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen — ved fremsættelsen af finanslovsforslaget for 1953-54 gav oplysninger om de samlede drifts- og anlægsudgifters størrelse, men også nævnte, at beløbet var for lavt ansat, og det blev senere korrigeret. Men når dette nu ganske præcis er oplyst over for det ærede medlem hr. Thestrup for to år siden, synes det ærede medlem så, at jeg har nogen grund til at regne med, at det ærede medlem handler i god tro, når det ærede medlem nu to år efter foretager en sammenligning på akkurat samme fejlagtige grundlag? Jeg er ikke jurist og ved derfor ikke, hvor mange gange man kan gøre noget sådant og stadig regnes for at være i god tro. Man kan også sige, at der er tale om en dårlig hukommelse, og endelig kan man sige, at det skyldes, at man vil give befolkningen et indtryk af, at udviklingen har været anderledes, end den faktisk har været. Det synes jeg nu det ærede medlem skulle overlade til de dertil egnede blade.

Det ærede medlem hr. Thestrup nævnte, at jeg ved fremsættelsen af finanslovsforslaget havde sagt, at udgifterne ved folkepensionen var blevet langt større — jeg understreger, at det ærede medlem sagde langt større — end ventet, og det ærede medlem sluttede deraf bl. a., at direktør Kaj Christensen i sin tid havde haft ret i sin kritik af loven.

Også her er jeg lidt ked af det ærede medlems ordvalg, for det må vel siges at være en, skal vi kalde det noget fri fortolkning af mine ord, idet jeg blot sagde, at udgifterne var blevet lidt større end ventet. Nu må jeg bede det ærede medlem forstå, at når jeg siger, at udgifterne er blevet lidt større end ventet, er det, fordi de er blevet lidt større end ventet, og ikke fordi de er blevet meget større end ventet. Men det er åbenbart vanskeligt at nøjes med en sådan rent summarisk betegnelse af, hvad der er sket, og derfor nødsages jeg til at give et par tal.

Jeg kan da først nævne, at kommunernes samlede udgifter til folkepension i 1956-57 — det var det sidste år, før folkepensionsloven fik virkning — udgjorde 810 mill. kr., og at de for 1959-60, det år, finanslovsforslaget angår, anslås til 1 180 mill. kr., altså en stigning på 370 mill. kr. En del af denne udgiftsstigning ville imidlertid være indtruffet, uanset om folkepensionsloven var blevet gennemført. For det første er ydelserne blevet forøget ved pristalsregulering; det har betydet 70 mill. kr., og den forøgelse ville være indtrådt, selv om vi ikke havde vedtaget folkepensionsloven. For det andet ville der under alle omstændigheder have været en forøgelse i antallet af folkepensionister. Hvor stor er vanskeligt at sige, men regner man med den normale gennemsnitlige årlige tilvækst, beregnet over en årrække, bliver den heraf følgende merudgift ca. 75 mill. kr., hvilket i øvrigt er det samme beløb, som direktør Kaj Christensen gik ud fra. Tilsammen kan disse to forhold således forklare en udgiftstigning på 145 mill. kr., som ville være kommet i alle tilfælde og ikke er en følge af, at vi har gennemført folkepensionsloven. Den resterende udgiftsstigning på 225 mill. kr. må stort set henregnes til folkepensionsloven. I sin tid regnede man med en merudgift på 200 mill. kr., og derfor mener jeg, at det udtryk, jeg anvendte, nemlig at udgiften var blevet lidt større end ventet, er særdeles betegnende.

Det ærede medlem hr. Thestrup bad om en oversigt over, hvorledes statens udlån og tilskud til investeringer, bortset fra boliglån og Marshalllån, havde udviklet sig i den sidste halve snes år. Med hensyn til enkeltheder skal jeg henvise til de detaljerede op-

[Finansministeren.]

lysninger, som gives i den årlige oversigt over statsfinanserne. Det er i øvrigt en meget fin oversigt, kan jeg betro det ærede medlem, som findes i den økonomiske årsoversigt. Endvidere henviser jeg til en beretning, som vil fremkomme fra det udvalg, der gennemgår statens udlånsvirksomhed; denne beretning har det ærede medlem ikke set endnu.

Jeg vil dog gerne nævne nogle få hovedtal. De pågældende udlån og tilskud udgjorde i 1950 ca. 140 mill. kr. — jeg har altså her set bort fra boliglån og Marshall-lån. De steg derefter gennem de følgende år til 210 mill. kr. i 1955-56 og har siden da ligget ret fast på omkring 200 mill. kr. årlig. Der er ikke i dette tidsrum sket væsentlige ændringer i fordelingen af dette beløb, hvoraf næsten halvdelen går til landbruget, godt en fjerdedel til sociale og kulturelle formål og resten til forskellige erhverv — industri, håndværk, privatbaner, o. s. v.

Jeg vil gerne her gentage, at der altså er sket en stigning fra 1950 til 1955-56, men derefter har der nærmest været en lille nedgang; der er således ikke sket nogen voldsom stigning i den periode, hvor vi har haft den socialdemokratiske mindretalsregering og den nuværende regering. Derfor forstår jeg egentlig ikke, hvor det ærede medlem vil hen, når han siger, at der ad denne vej sker en infiltration fra statens side i erhvervslivet, og giver udtryk for en frygt for, at staten derved tiltvinger sig indflydelse på erhvervenes dispositioner. Det fremgår jo af de tal, jeg har nævnt, at det i høj grad er i den borgerlige regerings tid, udlåns- og tilskudsbeløbene har været stigende.

Jeg har egentlig heller ikke indtryk af, at man i landbruget har følt nogen stærk infiltration fra staten som en følge af, at landbruget får halvdelen af dette beløb. Endelig er det ikke mit indtryk, at de erhvervsgrupper, som ikke alene modtager lånene og tilskuddene, men ofte står og ønsker sådanne lån og tilskud, just har en fornemmelse af, at staten herigennem tvangsmæssigt trænger sig frem på de pågældende erhvervs område. Jeg synes derfor, at hele det ærede medlems argumentation lød lidt hul. Jeg sad og tænkte på det, da jeg hørte

den, og når man ser på de tal, der ligger bagved, er der ikke megen baggrund for den.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen var inde på, om folketinget ikke skulle have lidt nærmere kendskab til de forskellige investeringsplaner, der er stillet op, særlig inden for undervisningsområdet. Jeg kan her henvise til den redegørelse, som den højtærede undervisningsminister gav tinget for en uges tid siden. Men hvis andre og supplerende oplysninger kan gives, kan der nok findes udvej herfor.

Det ærede medlem hr. Lannung stillede en lang række spørgsmål, men så vidt jeg har kunnet se, både ved at høre efter og ved at gennemgå det ærede medlems tal, er egentlig meget få af disse spørgsmål stillet i direkte tilknytning til statsfinanserne, så svarene vil komme efterhånden fra andre ministre. Det ærede medlem spurgte dog, om man havde en oversigt over, hvorledes de nye afskrivningsregler og reglerne om henlæggelse til investeringsfonds har virket. Med hensyn til afskrivningsreglerne har vi ikke nogen talmæssig opgørelse, men vi har den fornemmelse, at de har virket godt. Hvad henlæggelse til investeringsfonds angår, opgøres stillingen jo en gang om måneden, og indtil 31. oktober var der til Danmarks nationalbank indbetalt — indtil dette års udgang har vi jo den regel, at pengene skal indbetales til nationalbanken — 43 mill. kr. Det giver et overblik over, hvor meget disse regler er anvendt.

Endelig spurgte det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen mig, hvorvidt der var noget om rygtet om, at regeringen gik og samlede penge sammen, så den kunne foretage en skattenedsættelse, eventuelt i forbindelse med et valg — det skulle nærmest være før et valg. Nu ved jeg egentlig ikke, hvor det ærede medlem har fået dette rygte fra, for som så ofte når rygtet almindeligvis sidst den, hvem det vedrører. Jeg er ikke stødt på rygtet i de kredse, hvor jeg færdes. Mærkelig nok er der ingen, der har haft mig mistænkt for at ville foreslå skattenedsættelse. Jeg ved ikke, om det ærede medlem er stødt på rygtet i partiværelserne inden for oppositionen, i venstres partiværelse og dér har hørt udtalelser om, at regeringen skulle have ondt i sinde på det punkt; tyv tror jo, at hver mand stjæler. Men det er vel ikke afgørende, hvor rygtet er kommet fra;

[Finansministeren.]

det afgørende er, om der er noget om det. Derfor må jeg spørge: hvor skulle jeg egentlig have lagt de penge til side?

Alt hvad staten modtager af indtægter og afholder af udgifter, opføres i statsregnskabet og budgetteres på finanslov og tillægsbevillingslov. Jeg har virkelig ingen steder i finansministeriet, hvor jeg kan lægge noget til side, som andre ikke lægger mærke til. Jeg ved ikke, om der fandtes sådanne kasser, dengang det ærede medlem var finansminister. Det var måske meget rart, hvis finansministeren fik en sådan mulighed. Men skal jeg prøve at svare direkte på det ærede medlems spørgsmål, må det være dette, at jeg mener ikke, den økonomiske situation tilsiger en skattnedsættelse. Men naturligvis, da det ærede medlem nu har stillet spørgsmålet for anden gang i løbet af få dage, så må jeg sige, at det ville vel være hårdt nok, om det ærede medlems spørgsmål ligefrem skulle forpligte mig til aldrig at søge gennemført en skattnedsættelse. Jeg ved ikke, om det ikke er at stille for store krav til en finansminister. Men da spørgsmålet nu er rejst, og da det er rejst i forbindelse med et eventuelt kommende valg — som jeg ikke tror ligger nær for, men det kommer jo engang — kan vi da godt tale om, om vi skal lade være med under det kommende valg at stille skattnedsættelse i udsigt. Kan det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen på oppositionens vegne forpligte sig til, at der ikke fra den side vil blive stillet forslag om en skattnedsættelse?

Thorkil Kristensen: Det ærede medlem hr. Lannung gjorde et par bemærkninger til mig i går i anledning af, hvad jeg havde sagt om forholdet mellem finansministeriet og nationalbanken. Det ærede medlem beskæftigede sig særlig med den situation, der kunne opstå henimod slutningen af et finansår, hvis man havde støttet obligationsmarkedet gennem en periode og så havde vanskeligt ved at komme ud af denne støtte, inden finansåret sluttede; det ærede medlem gjorde så den bemærkning, at de overvejelser, jeg havde fremsat, syntes at forudsætte, at finansministeren var en finanspolitisk analfabet. Det har det ærede medlem ikke ret i; mine overvejelser forud-

sætter blot den situation, at finansministeren kommer under et pres, fordi der foreligger et ønske, måske en forventning, om nogenlunde stabile og nogenlunde gode finansieringsforhold for byggeriet, og at finansministeren så, opmuntret dertil af boligstøttelovens § 3, føler sig forpligtet til at støtte obligationsmarkedet for at imødekomme disse ønsker og disse forventninger. Så er det, det kan blive vanskeligt at komme ud af denne situation i rette tid. Det fremgik også af den højtærede finansministers svar for lidt siden, at det var i hvert fald han klar over.

Må jeg hertil føje, at når jeg fremsatte disse betragtninger i går, var det på grund af en række erfaringer, vi har gjort, og som har været meget ubehagelige, meget alvorlige, og som det er meget afgørende at vi undgår at gøre en gang til. Jeg tænker på det, der skete her i landet for ca. 4 år siden, idet der i 1954 netop forelå den situation vedrørende boligbyggeriet og kapitalmarkedet, som jeg havde for øje. Hvad skete der da i 1954? Der skete dette, at den daværende regering ved at trække på nationalbanken støttede boligbyggeriet i meget stort omfang og ved denne inflatoriske kreditudvidelse bidrog stærkt til fremkaldelse af den valutakrise, vi havde at kæmpe med i 1954-55. Det skete ikke dengang i den form, at finansministeren købte obligationer op, for det var der ingen lov hjemmel for på det tidspunkt; men det skete på den måde, at man undlod at sælge obligationer i det omfang, man havde brug for til dækning af statens finansieringsbehov.

Der var dengang et meget stort byggeri i gang. Man tillod et meget stort statsfinansieret boligbyggeri at vokse op, og man undlod i tide at sørge for at få solgt tilstrækkelig mange obligationer til finansiering deraf med det resultat, at i løbet af ca. 1 år måtte finansministeren trække ca. 500 mill. kr. på sin konto i nationalbanken. Det var det, jeg havde for øje. Det bidrog, som jeg har sagt, til, at vi kom ind i den valutakrise, som vi oplevede i 1954-55, og som jeg håber at det ærede medlem hr. Lannung ikke har glemt. Som følge af denne krise måtte nationalbanken i 1954 forhøje sin diskonto med 1 pct. på én gang, og senere kom der politiske foranstaltninger i ikke mindre end 3 omgange. Først i som-

[Thorkil Kristensen.]

meren 1954, da de navnlig bestod i nedskæringer på forsvarsbudgettet, formindskelse af materielbevillinger og den slags ting, derefter i efteråret 1954 bl. a. ved nye afgifter o. lign. i det såkaldte septemberforlig. Endelig kulminerede det i foråret 1955 med det store martsforlig, der bragte meget store nye indtægter ind i statskassen. Alt dette måtte gennemføres til afhjælpning af den valutakrise, vi var kommet ind i i en periode, hvor man havde finansieret boligbyggeriet ved at trække på nationalbanken. Jeg siger ikke, at dette var den eneste årsag, men jeg tror ikke, nogen kyndig vil nægte, at det var en meget alvorligt medvirkende årsag dertil.

Lad os nu forestille os, at der dengang havde været en ramme for finansministerens dispositioner, en ramme for, hvor meget man måtte trække på nationalbanken. Spørgsmålet om en sådan ramme blev netop diskuteret i den pågældende anledning. Den situation ville så have foreligget, som jeg talte om, at man i løbet af meget kort tid måtte have solgt meget store obligationsmængder for at komme inden for den ramme, der var sat. Nu var der ingen ramme sat, og derfor fik den inflatoriske tendens lov til at virke så længe, som den gjorde, og med de farlige konsekvenser, den havde.

Må jeg til sidst minde om, at dette skete i en tid, hvor finansministeren — det tror jeg det ærede medlem hr. Lannung vil give mig ret i — ikke var nogen finanspolitisk analfabet. Det var nemlig den højtærede nuværende finansminister.

Jeg takker den højtærede finansminister for hans besvarelse af mine spørgsmål. Inden jeg går ind på disse problemer, vil jeg sige, at jeg synes, det er rimeligt, at spørgsmålet lovforslag kontra finansudvalgsbevilling i første omgang bliver drøftet i finansudvalget, sådan som den højtærede finansminister har foreslået. Jeg vil dog ikke tro, at man skal blive stående derved. Spørgsmålet er netop bl. a. dette: skal det kun være vedkommende minister og finansudvalgets medlemmer, som drøfter den pågældende sag, eller skal vi have den til folketinget? Derfor tror jeg, man på et eller andet stadium også må have en drøftelse, som omfatter anden repræsentation for folke-

tinget end finansudvalget. Om man skal indkalde repræsentanter for partierne, eller hvordan det skal gøres, kan vi overveje.

Jeg har ikke mange bemærkninger til den højtærede finansministers udtalelser om statsfinanserne. Jeg tror ikke, jeg i går sagde noget om, at der var anslået et for lavt finansieringsbehov. Finansministeren havde nemlig ikke anslået noget bestemt beløb. Jeg sagde, at så vidt jeg kunne skønne, lå det i størrelsesordenen 400-500 mill. kr., og det forstår jeg nu vi er enige om.

Jeg har, som det også fremgik af min tale i går, ikke overset, at der foregår en vis konvertering af den bundne opsparing, og jeg er enig med den højtærede finansminister i, at det har nogen betydning. Jeg har også medvirket til gennemførelse af loven derom. Men jeg må dog sige, at man må ikke overvurdere denne betydning. Jeg er ganske vist enig med den højtærede finansminister i, at der sikkert er en hel del af de pågældende, der beholder de obligationer, de nu modtager, men det vil så formentlig også medføre, at de er mindre villige til og mindre i stand til at købe nye obligationer næste år. Der er altså også her en forbindelse mellem i år og næste år.

Jeg skal med det samme knytte et par bemærkninger til den højtærede finansministers udtalelser om mine betragtninger om langtidstendensen. Jeg sagde, at når billedet blev for lyst, var det efter mit skøn navnlig af to grunde, dels fordi man tog udgangspunktet i året 1955, dels fordi man tog udlånene med. Den højtærede minister svarede på den ene af disse betragtninger, men ikke på den anden. Men jeg regner med, at det gamle ord: den, der tier, samtykker, også gælder i dette tilfælde. Vi er altså formentlig enige om, at billedet er blevet lidt for gunstigt ved, at man uden videre har sidestillet udlån med statens mere normale funktioner.

Hvad i øvrigt udgangspunktet i året 1955 angår, lagde jeg mærke til, at den højtærede finansminister også undlod at svare på en del af min argumentation, nemlig den, der vedrørte udlånsvirksomheden. Jeg fremhævede, at 1955-56 var den periode, hvor udlånsvirksomheden var størst. Når den højtærede finansminister nu kan sige, at selv om man starter ved 1953-54, vil man

[Thorkil Kristensen.]

alligevel få en årlig stigning på 5 pct., så er det, fordi udlånsvirksomheden var stigende fra 1953-54 til 1955-56, medens den siden har været faldende. Men det, der bliver tilbage for mig som det afgørende, og det, som den højtærede finansminister heller ikke i dag har benægtet, er, at vi stadig synes at være inde i en udvikling, som betyder, at statens normale funktioner er voksende i omfang også i forhold til nationalproduktet, altså beslægtet med en voksende andel af produktionsværdierne her i landet. Jeg siger ikke dette som en anklage mod nogen, for vi har jo alle sammen været medvirkende til det meste af dette, men jeg mener, det er en af de betragtninger, det er nyttigt at anstille, når man holder finanslovdebater.

Jeg vender mig derefter til den højtærede finansministers svar på mine spørgsmål.

Jeg takker for svaret på spørgsmål nr. 1, som gik ud på, at man vil søge bevilling til et ret begrænset beløb; den højtærede minister understregede endda, at der ikke var nogen pligt hertil. Jeg går dog ud fra, at man ikke giver sig til at købe på forventet efterbevilling, men søger en bevilling først.

Svaret på mit spørgsmål nr. 2 gik ud på, at det ikke var meningen at tilsigte et bestemt renteniveau. Jeg er meget glad for dette svar, som jeg takker for; men jeg er nødt til at gøre den tilføjelse, at dette svar indeholder en modifikation af § 3 i lovforslaget om boligbyggeri, for her står der, at formålet er at sikre stabile finansieringsvilkår for nybyggeriet. Deri kunne man lægge den formodning, at det var hensigten at sikre et konstant renteniveau. Jeg takker for bemærkningen om, at dette ikke er tilfældet, og jeg anser det for en betydningsfuld modifikation, fordi der heri må ligge, at hvis landets almindelige økonomiske situation gør det betænkeligt at holde et bestemt renteniveau, vil finansministeren ikke forsøge alligevel ved opkøb at fastholde et sådant renteniveau.

Jeg omtalte den tvangssituation, der kunne opstå, og herom sagde den højtærede finansminister hovedsagelig dette, at noget sådant ville man selvfølgelig ikke fremkalde med overlæg; det går jeg også ud fra som en selvfølge. Den højtærede

minister tilføjede imidlertid, at hvis det skulle vise sig, at nettobeløbet var for lille, ville man komme og søge en bevilling. Jeg forstår det således, at man formentlig vil komme i god tid, allerede før finansåret er udløbet. Det er selvfølgelig beroligende med hensyn til tvangssituationer, men det er ikke beroligende med hensyn til værdien af en sats, en ramme i finansloven, for hvis man sætter en ramme i finansloven inden den 1. april og man så midt i finansåret kommer og skal have en forhøjelse, er rammen ikke så forfærdelig meget værd. Jeg har lyst til at understrege dette — det er ikke nogen spidsfindighed — jeg tror nemlig, det vil vise sig, at hvis der indtræffer vanskelige økonomiske forhold i landet, er det meget svært at overholde en egentlig ramme på dette punkt. Kommer der en periode, hvor man mener at måtte støtte renteniveauet, og det derefter viser sig, at de økonomiske forhold ikke tillader, at man opretholder dette renteniveau, er det meget svært for den pågældende finansminister at vikle sig ud af de obligationskøb, der er foretaget; man kommer jo ikke uden om, at den meget omtalte § 3 i loven om boligbyggeri vil have den virkning at skabe forventning hos dem, der bygger, om nogenlunde stabile finansieringsforhold. Det er måske til syvende og sidst det mest betænkelige ved den.

Jeg vender mig så til det tredje af de spørgsmål, jeg har stillet. Den højtærede finansminister valgte at besvare spørgsmål 4 før spørgsmål 3; det var spørgsmålet om, hvad der ville ske, hvis der opstår uenighed mellem regeringen og nationalbanken om, hvilken pengepolitik der skal føres. Herom brugte finansministeren den vending, at så ville man komme til folketinget. Det vil altså sige, at folketinget kan blive stillet over for den opgave at skulle mægle imellem regeringen og nationalbanken. Jeg synes nok, det er en meget mærkelig opgave at give folketinget. Det, som i virkeligheden sker ved dette, er, at man til en vis grad ændrer nationalbankloven uden at gøre det formelt. Man kan for så vidt sige, at § 3 i boligbyggeriloven vil være en modifikation af nationalbankloven, idet den i nogen grad reducerer nationalbankens pengepolitiske forpligtelser og flytter dem mere over til regeringen.

[Thorvil Kristensen.]

Man kan jo altid diskutere, i hvilken grad man skal lade ansvaret for pengepolitikken ligge hos nationalbanken. Det står vist i øvrigt i valutiloven, at så længe sedlerne ikke er indløselige med guld, skal nationalbanken udøve sin politik i forståelse med den kongelige bankkommissær, og det vil i praksis sige regeringen. Deri ligger naturligvis, at der bør være forståelse mellem nationalbanken og regeringen.

Jeg kan ikke se det anderledes, end at det, finansministeren har sagt i sit svar til mig i dag, betyder følgende: hvis der kommer et punkt, hvor den højtærede finansminister ønsker at købe flere obligationer, end nationalbanken anser det for rigtigt, vil den højtærede finansminister komme til folketinget og forelægge det spørgsmålet. Jeg finder det uheldigt, at folketinget skal bringes i den situation, og jeg tror, det ville have været klogt af den høje regering, om den havde taget konsekvensen af den diskussion, der er opstået omkring denne § 3. Nu har man modificeret den et par gange, og der ligger en yderligere modifikation i den højtærede finansministers svar til mig. Jeg hørte også, at det ærede medlem hr. Lannung i går sagde, at han og hans parti var betænkelige ved den pågældende bestemmelse. Det ville jo være ønskeligt, om disse betænkeligheder fik kontant udtryk, og det kan nås endnu, for boligudvalget har sit sidste møde i morgen.

Til sidst er der endelig dette rygte. Jeg kan desværre ikke tjene den højtærede finansminister med at sige, hvor jeg har det rygte fra. Jeg har det ikke fra noget partiværelse, men jeg kan henvise til den almindelige erfaring, at pressefolk jo ikke angiver deres kilder. Jeg lagde mærke til, at den højtærede finansminister foretog forskellige omgående bevægelser, før han nåede til det egentlige svar til mig. Jeg havde jo ikke spurgt om, hvorvidt den højtærede minister mente, at situationen i øjeblikket berettiger en skattnedsættelse. Den højtærede ministers udtalelse om, at det gjorde den ikke, var derfor ikke noget svar til mig. Den hørte til de omgående bevægelser. Men da så endelig svaret skulle komme, var den højtærede finansminister jo taktiker nok til ikke at give mig et svar,

men et modspørgsmål. Han spurgte mig nemlig, om jeg kunne forpligte oppositionen til aldrig at foreslå skattnedsættelse. Det kan jeg svare klart på: det kan jeg ikke forpligte oppositionen til. Derimod var det ikke utænkeligt, at en finansminister i kraft af den magtstilling, han har, bedre kunne forpligte regeringen end jeg forpligte oppositionen. Han har jo også altid den fordel, at regeringen har flertal, hvad oppositionen ikke har. Men jeg vil ikke gå så vidt at forlange, at den højtærede minister skal forpligte regeringen. Jeg vil gentage mit spørgsmål: kan vi regne med, at den højtærede minister vil modsætte sig, at man kort før valget gennemfører en skattnedsættelse med valgsituationen for øje?

Finansministeren (Kampmann): Det ærede medlem hr. Thorvil Kristensen indledte med et længere svar til det ærede medlem hr. Lannung om situationen i 1953-54. Jeg havde ligesom indtrykket af, at det ærede medlem hr. Thorvil Kristensen mente, at vi kunne risikere noget tilsvarende i forbindelse med den § 3, der nu foreslås i forslag til lov om boligbyggeri. Må jeg for det første gøre opmærksom på, at i 1953-54 havde man ikke en boligstøtte-lov med en sådan § 3, og må jeg for det andet gøre opmærksom på — så vidt jeg kan skønne — at hvis man i 1953-54 havde haft en boligstøttelov med de finansieringsformer, som denne § 3 indebærer, ville man i hvert fald i langt højere grad have diskuteret disse spørgsmål i finansudvalg og folketing; så havde man været nødt til at komme og bede om hjemmel efter § 3. Men som det ærede medlem også sluttede med at sige, var det jo ikke udlån til boligbyggeri alene, der var årsagen til det, der skete.

Jeg synes, man gang på gang glemmer, at det, jeg overtog som finansminister — jeg takker i øvrigt for udtalelsen om, at jeg ikke er politisk eller finansiel analfabet — var løfter og forsikringer, som den tidligere regering havde givet om betydelige boliglån, og at det, jeg stod over for, var, i hvilket omfang støtten skulle finansieres ved salg af obligationer. Vi har mange gange diskuteret, hvorvidt dette havde været muligt, og vi når vel aldrig helt til enighed herom, men jeg mener at erindre,

[Finansministeren.]

at det ærede medlem har indrømmet mig, at det ikke var muligt gennem hele denne periode at foretage obligationssalg i et omfang, som svarede til finansieringsbehovet. Her rejser sig i øvrigt det principielle spørgsmål: er det alene valutasituationen, der er afgørende, skal der ikke også tages hensyn til produktionen ved vurderingen af, hvilket omfang pengepolitikken bør have?

Det ærede medlem var enig med mig i, at det var meget praktisk at begynde en diskussion om, hvorvidt bevillingerne skulle søges i lovforslags form eller på forventet tillægsbevilling i finansudvalget. Jeg forstår altså, at man kan starte dér, men det ærede medlem tilføjede, at man kunne tale om, hvordan man skulle gå videre med sagen. Det må vi så se på.

Det ærede medlem var ikke helt tilfreds med mit svar vedrørende problemet om langtidstendenserne og mente, at jeg kun havde svaret på noget af det, han spurgte om. Må jeg sige med hensyn til spørgsmålet om, i hvilket omfang man skal tage udlån med, når man vurderer omfanget af statens virksomhed, at jeg er mere og mere nået til den overbevisning, at det skal man. Det er de samme forpligtelser, man har, hvad enten det drejer sig om egentlige udgifter, driftsudgifter, anlægsudgifter eller udlån. Det er det, der er afgørende for, hvor meget der skal opkræves i skat, og hvor meget man skal låne. I masser af tilfælde er der ingen principiel forskel på, om man foretager udlån eller afholder udgift, og derfor mener jeg, at den betragtningsmåde, som lå til grund for min analyse i fremsættelsestalen, giver et ganske korrekt billede af udviklingen.

Så er der § 3. Dér var det ærede medlem beroliget på en række punkter. Det kunne det ærede medlem være blevet for længe siden, for en række af de påstande, der er opstillet om, hvad § 3 skal betyde, har den aldrig betydet; det har aldrig været tanken. Meget karakteristisk er diskussionen omkring ordet „stabile“ finansieringsforhold. Hvor i alverden kan man få det indtryk, at ordet „stabil“ skal dække over en konstant og fast rente?

Jeg har nok set, at nationalbanken har haft den opfattelse, men jeg kan i og for sig ikke forstå, hvordan det ærede medlem

kan få den opfattelse. Man kan udmærket godt have stabile finansielle forhold og alligevel have varierende rente. Det, der er tænkt på ved „stabile“ finansieringsforhold, er, at det på kortere sigt vil være nødvendigt at støtte obligationskursen, men dette udelukker ikke, at renten på længere sigt kan variere i forhold til de økonomiske bevægelser. Det kan der ikke være tvivl om. Jeg ved ikke, om der er nogen, der tvivler herpå. At man fra nogle sider kan have ønske om, at denne varierende rente altid skal være den lavest mulige, må være en selvfølge.

Det ærede medlem var i øvrigt også beroliget med hensyn til spørgsmålet om at søge bevilling. Dér kan jeg stadig ikke komme væk fra, at det eksempel, der blev opstillet af det ærede medlem i går, var meget konstrueret og usandsynligt, dette altså, at en finansminister skulle søge bevilling på 50 mill. kr. til køb af obligationer og så købe for 200-250 mill. kr., om jeg så må sige, uden videre. Det svarer til, at det ærede medlem i dag spørger mig, om jeg vil købe op uden at søge bevilling. Det er da noget, man ikke må; det gør vi ikke og har aldrig gjort i finansministeriet. Hvis man har søgt en bevilling til køb af obligationer for 50 mill. kr., er det klart, at så snart man kommer noget over dette beløb — man kan godt komme nogle millioner kroner over det, for når man engang har begyndt at købe, kan man ikke pludselig holde op — og udviklingen går i den retning, at man finder det berettiget at købe noget mere, må man søge bevilling hertil.

Endelig mener det ærede medlem jo, at § 3 i forslag til lov om boligbyggeri ligesom pludselig ændrer hele grundlaget for nationalbankens politik. Jeg kan med min bedste vilje ikke se andet, end at det er en helt forkert opfattelse. Jeg tror, det ærede medlem må være enig med mig i, at mindst i de sidste 10 år har skiftende finansministre og folketinget igennem deres dispositioner af finanspolitisk karakter med hensyn til, hvilket overskud der er på statsbudgettet, og med hensyn til, hvor mange obligationer man har solgt, øvet en afgørende indflydelse på pengepolitikken. Dette er sket i stadig forhandling med nationalbanken, også i det ærede medlems tid som minister, og dette vil ske fremover ved stadig forhandling med nationalbanken. Tilbage står så kun det

[Finansministeren.]

punkt, at man ikke kunne nå til enighed; det ærede medlem spurgte, hvad man i så tilfælde skulle gøre. Ja, så måtte regeringen jo tage sin stilling, og så måtte vi forelægge sagen her i folketinget. Hidtil er vi i almindelighed nået til forståelse og enighed, og jeg går også ud fra, at det vil blive det almindelige fremover.

Det ærede medlem syntes ikke, at jeg havde svaret helt præcist på spørgsmålet om, hvorvidt man påtænker at foretage en skattnedsættelse, og det ærede medlem spurgte mig, om jeg kunne garantere, at der ikke kom en skattnedsættelse med henblik på en valgsituation. Det kan jeg da garantere. Jeg har aldrig hørt nogen fremsætte forslag om skattnedsættelse med henblik på et valg. Det gøres altid ud fra saglige, økonomiske grunde.

(Kort bemærkning.)

Thorkil Kristensen: Jeg takker — ikke mindst for den sidste bemærkning. Jeg er enig med den højtærede finansminister i, at man i hvert fald henimod slutningen af den periode, jeg talte om vedrørende 1954, ikke kunne skynde sig at sælge obligationer for så store beløb. Jeg tror, man kunne have gjort sig større anstrengelser på et tidligere tidspunkt, som jeg fremhævede i en debat her i tinget på det tidspunkt. Det understreger jo netop, at man ikke må lade det trække for langt ud.

Jeg må i øvrigt opfatte den højtærede finansministers svar sådan, at hvis der f. eks. i finansloven fastsættes et nettobeløb på 50 mill. kr., vil man ikke lade købene gå ret meget over det beløb, før man igen kommer til finansudvalget eller til folketinget for at få spørgsmålet om rammebevillingen optaget til ny overvejelse. Jeg er glad for, at den bemærkning er gjort. Jeg synes, hvis jeg må have lov at sige det, at heri ligger en yderligere modifikation af bestemmelsen. Man kan måske sige, det er en klargørelse, for det har ikke tidligere været klart, om man kunne tænke sig på et vist tids-

punkt at købe for betydelig større beløb end det nettobeløb, der har været fastsat i finansloven.

Jeg takker også for bemærkningerne om ordet „stabile“ og forstår altså, at det godt efter den højtærede finansministers nu givne forklaring kan forenes med et varierende renteniveau. Jeg synes også, at dette i virkeligheden er en modifikation, men skal ikke optage nogen debat herom.

Jeg føler mig altså lidt beroliget, men ikke helt. Jeg gør da også opmærksom på, at når den højtærede finansminister taler om, at vi har drøftet alle mulige ting med nationalbanken igennem mange år, så er dette vel rigtigt; men den omstændighed, at nationalbanken er blevet opskræmt over det forslag, der her er fremkommet, tyder jo på, at jeg har nogen ret i, at her ændrer man forudsætningerne for nationalbankens stilling.

Baunsgaard: Efter at folketinget i sidste samling gennemførte lovforslaget om beskatning af renteforsikringer, hvori indeholdes bestemmelsen om beskatning af de såkaldte kapitalpensioner med 25 pct. ved samlet udbetaling, er diskussionen om de forskellige opsparingsformers mere eller mindre gunstige stilling blusset op igen. Jeg har før i det høje ting fremdraget den meget store forskelsbehandling fra statens side, der er tale om, en forskelsbehandling, som stiller en af de sundeste former for opsparing helt urimelig dårligt, så dårligt, at det for den ukyndige næsten kunne se ud, som om staten ønskede at slå denne opsparingsform i stykker. Jeg tænker her på den stilling, pensionsopsparing har både i forhold til skattemæssige begunstigelser og i forhold til folkepensionslovens fradragsregler; der er i begge tilfælde tale om en placering, som i forhold til andre opsparingsformer er helt utrolig dårlig. De forsøg, der fra forskellig side har været gjort for at få bedret disse forhold, burde såvel folketinget som regeringen have mødt med den allerstørste velvilje, fordi det jo her drejer sig om det,

[Bausgaard.]

vi alle til enhver tid har opfordret til, nemlig opsparring. Interessen synes imidlertid at være beskeden, eftersom man nu igen har fremsat et lovforslag, som indeholder de samme ugunstige vilkår for pensionsopsparinger; det drejer sig om lovforslaget om enkepension, som indeholder samme store nedslagsregler for pensionsindtægter, ja, der er endda tale om en skærpet tendens.

Jeg forsøgte i foråret at vække tingets og regeringens forståelse for problemet ved i forbindelse med lønningsloven og den deraf følgende ændring i folkepensionsloven at gøre opmærksom på den del af skævheden, som består i folkepensionslovens fradragsregler. Det blev taget op af udvalget vedrørende beslutning af renteforsikringer, som af den højtærede finansminister fik det tilsagn, at man i finansministeriet i løbet af sommeren ville lade foretage beregninger, der nærmere kunne belyse forholdet. Endnu har vi intet hørt fra ministeriet om resultatet af disse undersøgelser. Jeg håber ikke, at det skulle betyde, at man er kommet til det resultat, at der intet skulle foretages. Det ængster mig på den anden side, at vi nu i denne samling får forelagt lovforslaget om enkepension, der indeholder akkurat de samme fejl, endog som nævnt med skærpet tendens.

Da man tør gå ud fra, at den stilling, der er blevet de såkaldte kapitalpensionsordninger til del efter forårets lovgivning, er den, man ønsker at give opsparring gennem en eller anden form for pension, vil jeg gerne til underbyggelse af ønsket om ændring for de almindelige pensionsopsparinger anføre et eksempel, som viser uligheden mellem kapitalpensionen og den almindelige pensionsopsparing.

Hvis en enlig i København har sikret sig en pension på 7 000 kr. årlig, kan vedkommende få en folkepension på mindst et beløb af 732 kr., og der skal til skat, sygekasse m. v. betales 944 kr., hvorefter der tilbage bliver et nettoforbrug på 6 788 kr. Er der derimod tegnet en kapitalpension på 70 000 kr., hvoraf der skal svares en afgift på 25 pct., bliver der tilbage 52 500 kr., som med en forrentning på 4 pct. pro anno giver mulighed for at opspise 10 pct. pr. år, hvis kapitalen skal slå til i den gennemsnitlige løbetid for pensionsudbetalinger. Det

vil sige: opspisning pr. år 5 250 kr. plus en folkepension på maksimumsbeløbet 3 528 kr.; der skal til skat, sygekasse m. v. regnes med en årlig udgift på 257 kr.; tilbage bliver et nettoforbrug på 8 521 kr. Det betyder, at man med en kapitalpension i forhold til en almindelig pensionsindtægt får et merforbrug på ikke mindre end 1 733 kr. pr. år for en enlig i København.

Dette eksempel er gyldigt, for så vidt der er tale om en ny kapitalpension tegnet efter 1. januar i år. Er den tegnet tidligere, ja, så slipper man jo helt for de 25 pct. skat. For at yde ligestilling burde der altså indrømmes en tilsvarende lettelse for gamle pensionsordninger, som yderligere har det handicap, at de før 1954 slet ingen skattemæssige begunstigelser havde.

Men selv om man nu skulle ønske kun at give ligestilling med nye kapitalforsikringer, er skævheden altså tilbage: 1 733 kr., og dette under forudsætning af at arbejdsgiveren betaler hele bidraget til en kapitalpension. Betaler derimod den forsikrede selv en del af præmien, bliver forholdet endnu mere skævt, idet man jo kan fradrage sit eget bidrag inden for 1 000 kr.-grænsen i den årlige selvangivelse. I så fald må altså også tages det skattemæssige hensyn, at en almindelig løbende pension ikke kan beskattes som almindelig indtægt, idet en del af en pensionsudbetaling slet og ret er formueopsparing. Helt vil det vel næppe være muligt at udregne det rigtige forhold, men jeg tror ikke, det vil være helt galt at anslå, at 40 pct. af en pension burde være fri for indkomstbeskatning, idet det er formueforbrug.

Jeg håber, at dette eksempel tilstrækkeligt tydeligt har illustreret forholdet, og jeg kan tilføje, at tendensen er den samme for ægtepar og, bortset fra mindre beløbsmæssige forskydninger, den samme i provinsen som i hovedstaden.

Jeg appellerer derfor, så stærkt jeg kan, til den højtærede finansminister; jeg gør det i tillid til finansministerens evne til at drage logiske slutninger og mod til at foretage de skridt, som sådanne logiske slutninger måtte foreskrive. Dertil føjer jeg så det for enhver finansminister betydningsfulde, at det ikke vil betyde en forøgelse af statens udgifter. Rent umiddelbart forekommer det måske at være en ejendomme-

[Bauusgaard.]

lig påstand, at en forøgelse af folkepensionen og skattefritagelse for en del af det hidtil beskattede beløb ikke skulle bevirke betydelig forøgede udgifter for staten; men det er ikke desto mindre rigtigt, idet selvfølgelig ingen i det lange løb under afsavn livet igennem vil foretage opsparing, som bliver frarøvet én, når man skal til at nyde frugterne af den opsparing. Med andre ord, ændrer vi ikke dette urimelige forhold, vil pensionsopsparingen forsvinde, i bedste fald blive nedsat dertil, hvor fradragsreglerne ikke bliver effektive. Hvad enten det nu skulle betyde, at man overgår til andre opsparingsformer, eller at de gældende pensionsordninger forringes gennem en nedsettelse, bliver resultatet det samme for staten: der skal til sin tid ydes den fulde folkepension, og der bliver ikke de samme indtægter at kræve skat af; men opsparingen har vi slået i stykker.

Det er ikke et tænkt skræmmebillede, jeg her har draget frem; udviklingen er allerede i gang. En af vore meget store industri-virksomheder har allerede draget konsekvensen og nedsat pensionsordningen for samtlige sine funktionærer, og på andre områder har man konstateret, at organisationer har opsagt deres kollektive pensionsordninger for medlemmerne. Det betyder, at hele den sidste menneskealders store fremskridt på dette område, som vel i første række berører funktionærerne, men som også har betydning uden for disses rækker, er ved at blive slået i stykker. Så tåbeligt bør vi i dette høje ting ikke bære os ad. Jeg håber på den højtærede finansministers hurtige medvirken til, at dette ikke sker.

Poul Sørensen: Det er en udbredt opfattelse i vide kredse i vort land, at det ofte er svært at skabe den rette balance mellem hovedstadens og provinsens interesser, når der skal tages stilling til snart det ene, snart det andet spørgsmål. Adskillige henvendelser gennem årene til det høje ting er udtryk herfor. Jeg skulle tage meget fejl, hvis der findes nogen minister, som ikke på et eller andet tidspunkt har stået over for problemet. Jeg har ønsket at sige dette som indledning til de få bemærkninger, jeg har at fremføre angående en sag, som det

ligger mig og mange med mig stærkt på sinde at få overvejet på den rette måde.

Det er en naturlig følge af den betydelige stigning i antallet af unge, som rykker frem i disse år for at opnå en placering i samfundslivet, at der må arbejdes med planer om udvidede uddannelsesmuligheder. Vi har for nylig i det høje ting haft en debat om, under hvilke former regeringen bør søge disse planer fremmet. Mit parti har den opfattelse, at store betydningsfulde opgaver, som kræver bevillinger over en årrække, bør fremmes som lovforslag til offentlig behandling i tinget og ikke som aktstykker i finansudvalget. Men der er jo i princippet ikke nogen uenighed mellem partierne om, at kravet om en udbygning af de skoler og læreanstalter, som er nødvendige til ungdommens dygtiggørelse, for at de unge kan tage konkurrencen op, bør imødekommes med almindelig velvilje. Det kan så være et spørgsmål, hvor man skal placere de udvidelser, der er tale om. Efter min opfattelse er der her et område, hvor der er god mulighed for at imødekomme vidt udbredte ønsker ude i landet om, at der sker en afbalancering mellem hovedstaden og provinsen.

Det må være mig tilladt i denne forbindelse at understrege de ønsker, der i den senere tid er kommet til udtryk om placering af en del af landets højere uddannelsesanstalter i Odense. Det tidspunkt er inde, da der skal ofres millionbeløb på udbygningen af denne uddannelse; og planer om nye millionbeløb senere til samme formål er under overvejelse. Betydende kræfter i det stadig voksende odenseanske bysamfund har udkastet den tanke, at da spørgsmålet om et tredje dansk universitet meget snart kan blive aktuelt og en omfattende udvidelse af den polytekniske læreanstalt skal finde sted, vil det være naturligt at rette blikket mod Odense. Hvis den udvikling, der er i gang i det odenseanske samfund, holder, vil Odense om en halv snes år være Danmarks næststørste by. Odense er ikke alene et naturligt centrum for Fyn, men ligger også bekvemt for tilgang af studerende ungdom fra hele det sydjyske og sønderjyske område.

Jeg vil gerne over for den højtærede undervisningsminister fremhæve, at de

[Poul Sørensen.]

kredse, der står bag tanken om at få universitetsundervisning i Odense og at få placeret en del af den polytekniske undervisning i denne by, ikke vil komme tomhændet i deres bestræbelser til de bevillende myndigheder. Ligesom Århus for mere end 25 år siden ydede et væsentligt bidrag for at få sit universitet, vil Odense være rede til at yde økonomiske ofre for at få den højere undervisning henlagt til Odense. Det tjener vel næppe noget formål i øjeblikket at anslå nogen sum, så lad mig nøjes med at pege på, at både i formueansættelse og gennemsnitsindkomst ligger Odense højere end Århus, og denne by har dog gennem årene ydet en meget smuk indsats for at få opbygget et universitet med en højt anerkendt position.

Jeg kunne pege på en lang række faktorer i forbindelse med de fynske planer, men skal afholde mig herfra. Kun finder jeg anledning til at nævne, at da Århus fik sin første universitetsundervisning, var de forhåndenværende hospitalsforhold en meget vigtig faktor. På dette område er Odense også gunstigt stillet, så byen har gode muligheder for et lægevidenskabeligt fakultet. For det polytekniske studium må det spille en væsentlig rolle, at Odense har en række store og betydende virksomheder. Trængslen ved universiteterne, både i København og Århus, er nu så stor, at der er 200-300 studerende til 1 professor. Et universitet i Odense vil ikke blot kunne afbøde dette forhold, men vil også være en faktor i bestræbelserne for at modvirke, at dygtige unge danske videnskabsmænd rejser til udlandet, idet oprettelsen af endnu et universitet vil åbne vejen for nye slutstillinger.

En opgave af den størrelsesorden, jeg her peger på, kan ikke løses af én by alene. Hensigten med mine udtalelser er at bede den højtærede undervisningsminister udtale sig om de tanker, jeg har fremført, idet jeg håber, ministeren vil stille sig villigt med hensyn til de undersøgelser, som nødvendigvis må finde sted, før den endelige beslutning kan træffes. Jeg ville være meget taknemlig, hvis undervisningsministeren ville udtale sig om, hvorvidt denne min henvendelse er tilstrækkelig til at sætte overvejelser i gang på rette sted,

eller om han ønsker en mere direkte henvendelse fra lokale kræfter, som står bag de fynske ønsker.

Jeg vil gerne rette endnu den anmodning til den højtærede undervisningsminister, om han under denne debat vil redegøre for de overvejelser, der har fundet sted angående støtte til landsdelsorkestrene, et område, som ofte har været drøftet både i finansudvalget og i det høje ting. Vi har tidligere fra oppositionens side anmodet den højtærede undervisningsminister om i lovforslags form at få denne ting klarlagt og afgjort én gang for alle, men det er endnu ikke sket, og det vil vel være rimeligt i de overvejelser, der nu finder sted om det betimelige i at få klarlagt spørgsmålet i form af lovforslag, også at få belyst denne side af sagen af den højtærede undervisningsminister.

Jeg vil dernæst gøre nogle bemærkninger af en helt anden karakter, mere politisk betonet, om magtfordelingen i folketinget. Hvis man ser tilbage på det halvandet år, der er gået, siden flertalsregeringen blev dannet, vil man erkende, at der er sket meget og meget. Jeg vil gerne slå fast, at det var overraskende for mig, at denne flertalsregering blev dannet, men set med mine øjne var det ikke beklageligt. Jeg fandt det rimeligt, at man, når mulighederne var til stede, etablerede en flertalsregering, som havde ansvaret og magten i det høje ting. Jeg skal heller ikke skjule, at jeg for mit eget vedkommende har bedømt det, der skete, som en udvikling i den rigtige retning. Det diskuteres vel hyppigt ude i landet mand og mand imellem under betegnelsen: at arbejde henimod et to-partisystem her i landet. I hvert fald har man lov til at sige, at der er skabt klare og rene linjer for arbejdet i en udstrækning, som vi i mange år ikke har kendt. Det har også interesseret mig at se, hvorledes denne tanke er blevet godtaget af regeringspartierne talsmænd. Den højtærede økonomiminister har på et tidspunkt udtalt, at den tendens, som her er praktiseret, jo også praktiseres i andre europæiske lande; det er altså en udviklingslinje, som er naturlig.

Man kunne så fordybe sig i politiske overvejelser over den ændring, der er sket for den højtærede økonomiministers vedkommende fra talen på Daugbjerg Dås om

[Poul Sørensen.]

opdelingen i 3 partier her i landet og til nu, da vi kun har 2 magtgrupper repræsenteret i det høje ting.

Hvorledes denne udviklingslinje vil fortsætte, og hvor den vil ende, er det jo vanskeligt at sige noget om på nuværende tidspunkt. Det er klart, at vi i oppositionen — således må det jo være — vil overveje, hvordan udviklingen vil forme sig for vort vedkommende, om heldet vil følge os og vore partier have fremgang.

Den konstellation, der her er skabt med 2 støttepartier til det store socialdemokrati, giver grund til interessante overvejelser, ikke mindst med hensyn til, om det mindste af de 2 støttepartier, det, der i høj grad er gået bort fra den liberale linje til fordel for grundskyldstanken, vil have mulighed for at holde på sine 123 000 stemmer.

Alt dette gør, at jeg mener, at der er en ny opdeling i dansk politik. Hvis det kun var for tilfældet og en kortere periode, kunne man selvfølgelig tænke sig, at man faldt tilbage til de gamle forhold, men jeg har med interesse konstateret, at der i et så indflydelsesrigt blad som Skive Folkeblad har stået, at den linje, man nu er inde på, er udtryk for, at også efter et valg vil disse 3 partier, som bærer den nuværende regering, stå sammen, og i samme retning har den højtærede økonomiminister udtalt sig.

Når man betragter denne udvikling og opdeling må man stille sig selv det spørgsmål, om det er til gavn eller til skade for dansk politik og det danske demokrati, og her når jeg til den opfattelse — også når jeg vender blikket mod andre lande — at denne udviklingslinje sikkert vil bringe styrke og fasthed og altså kun være til fordel for det danske demokrati i modsætning til en opdeling i mange småpartier, hvor der ikke er nogen virkelig regeringsmulighed på flertalsbasis.

Jeg skal ikke ved denne lejlighed gå nærmere ind på spørgsmålet om samarbejde mellem regering og opposition, hvor interessant det end kunne være. Den måde, hvorpå man udtaler sig herom, er jo afhængig af den situation, hvori vi befinder os. Når det går hårdt til, får oppositionen skyld for, at den overhovedet ikke vil deltage i det

politiske arbejde, medens det til andre tider bliver sagt, at vi jo har stemt for et utal af de lovforslag, som er fremsat af regeringen. Forholdet er det — og således vil det også være fremefter — at oppositionen i alt det saglige arbejde går overordentlig vidt og deltager i arbejdet med langt det meste af det, der skal ekspederes gennem tinget; men når man kommer til afgørende politiske spørgsmål, hvor opfattelserne ikke stemmer overens længere, ja, så må det med den politiske opdeling, vi har, være således, at flertalsregeringen fører tingene igennem alene og oppositionen gør sine betragtninger gældende, men ikke tager medansvar for lovgivningen.

Hvad angår det tilbud, man ofte hører fra regeringspartiernes side om samarbejde, er — i hvert fald ifølge det, der er oplyst for mit parti — det udvalgsarbejde, der foregår med hensyn til bolig- og byggelovgivning, så sandelig ikke udtryk for, at regeringen ønsker at komme oppositionen i møde, men der bliver jo rig lejlighed til, når disse lovforslag vender tilbage til tinget, at skønne over, hvilket af de 3 regeringspartier der har trukket det længste strå. Jeg skal ikke komme nærmere ind på en bedømmelse heraf i dag, men blot sige, at arbejdsformen i disse udvalg dog må være et skoleeksempel på, hvilke muligheder der på et afgørende lovgivningsområde gives oppositionen.

Når vi altså har en flertalsregering med en kompakt stemmemasse bag sig og en opposition af anselig størrelse, er det klart, at vi fra nu af og til valgets dag ofte vil komme til at stå over for spørgsmålet om, hvorvidt regeringspartierne — hvad de altså ønsker — kan fortsætte samarbejdet efter valgdagen en periode til. Det bestemmer jo vælgerne, men på den anden side skal jeg ikke nægte, at jeg synes, det er en befrielse i dansk politik, at vort arbejde kan udføres på den baggrund over for de danske vælgere, at flertallet her i landet kan skifte, så at der fra den ene side af salen kan flyttes 100 000 stemmer over til den anden.

Det er magten i det kommende folketing der herved afgøres. Derfor vil jeg gerne understrege, at vort arbejde som opposition ikke skal mangle over for de saglige lovgivningsområder. Flertalsregeringen giver os

[Poul Sørensen.]

mulighed for, som det har været i 1½ år, også fremefter at understrege vore politiske synspunkter og ideer stærkere, end hvis det var en mindretalsregering, tinget stod over for.

Baunsbak-Jensen: Jeg vil gerne ved denne lejlighed rejse 2 spørgsmål.

For det første vil jeg sige, at folketinget har krav på at få en udtømmende redegørelse fra indenrigsministeren for forløbet af den sag, som er løbende mod lægerne Tvedegaard og Klitgaard Møller i Jystrup ved Ringsted.

Denne besynderlige og til dels uoverskuelige sag har flere udløbere, som mere eller mindre direkte berører alle i landet. Læge Tvedegaard har indført en gavnlig kur mod karlidelser i benene, og dermed har han reddet tusinder fra amputation, men det dyre hormonpræparat, som skal bruges, har læge Tvedegaard ordineret som livsvigtig medicin, hvorved der er givet nedslag i den pris, patienterne betaler.

Hvorfor indkaldte sundhedsstyrelsen ikke læge Tvedegaard til en samtale om sagen i stedet for straks at anlægge sag? Det ville være betryggende, det vil jeg meget stærkt understrege, for alle læger at få klarlagt sundhedsstyrelsens fremgangsmåde i sådanne tilfælde. Kunne politisagen ikke være undgået? Og er den højtærede justitsminister nået til ende med en undersøgelse af de fejl, politiet har begået under den udspørgen af læge Tvedegaards patienter, som har fundet sted?

Jeg beder den højtærede indenrigsminister om en redegørelse for hele denne sags forløb. Jeg beder ministeren om at sprede den tåge, som af uforklarlige årsager har lagt sig over hele Tvedegaardsagen og over sundhedsstyrelsens rolle i den.

Som en udløber af denne sag melder sig det store spørgsmål om medicinprisernes størrelse — det er tidligere berørt i det høje ting. Jeg vil understrege, at den medicinske specialitet, som Jystruplægerne har ordineret, har kostet ca. 32 kr., medens et tilsvarende apoteksfremstillet lægemiddel kan købes for 6 kr. 25 øre. I apotekerloven siges, at sundhedsstyrelsen skal føre kontrol med de medicinske specialiteters sammen-

sætning, pris o. s. v. Hvorfor er der ikke nu næsten 4 år efter apotekerlovens ikrafttræden etableret en passende balance mellem fabriks-, apoteker- og forbrugerinteresser? Det er en dyr sag for sygekasser og patienter, hvis ikke apotekerloven har den tilsigtede virkning på medicinen. Jeg er af den opfattelse, at Tvedegaardsagen kunne være undgået, hvis apotekerloven var blevet fulgt helt.

Jeg vil derefter gerne tage fat på et andet spørgsmål, som jeg mener det nødvendigt at henlede det høje tings opmærksomhed på, nemlig forholdene vedrørende vort sindssygevæsen. Det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen var inde på det under behandlingen af lovforslaget om åndssvageforsorgen. Jeg vil gerne ved denne lejlighed uddybe synspunkterne omkring dette felt lidt stærkere, end det måske almindeligvis er tilfældet.

Bevillingerne til sindssygevæsenet har bortset fra enkelte år været alt for små og ikke svarende til det forøgede patienttal og den videnskabelige udvikling inden for psykiatrien. Danmark har derfor mindre hospitalsplads pr. indbygger end de fleste andre kulturlande, vi kan sammenligne os med. I Sverige og England råder man over dobbelt så stor plads pr. indbygger på psykiatriske hospitaler. På det sidst oprettede hospital i Brønderslev råder man over ca. 30 m² gulvareal pr. patient. På en række af de gamle hospitaler er der 3 gange så lidt gulvplads pr. patient. Det er sørgeligt at se, at man på visse hospitaler er nødt til at have op imod 30 patienter på samme stue med kun ca. 40 cm mellem sengene. Tilmed er der tale om sindslidende mennesker, hvis tilstand er meget forskellig. Her er helbredelsesmulighederne meget ringere, end de kunne være under bedre pladsforhold.

Jeg vil gerne tilføje, at kun få mennesker, som ser disse forhold, vil fastholde, at vi kan spare beløb til bygning af nye hospitaler eller modernisering af de gamle. Der er brugt penge hertil, og der er også af finansudvalget stillet beløb til rådighed, men efter min mening absolut for få og for spredte beløb.

Indenrigsministeren nedsatte i 1952 en kommission, der skulle undersøge behovet for psykiatriske hospitaler. Den afgav betænkning i november 1956, og heraf frem-

[Bausnbak-Jensen.]

gik det, at der inden 1970 vil blive brug for ca. 3 700 nye pladser på vore psykiatriske hospitaler.

Der er 4 hovedgrunde hertil. For det første må der, når de gamle hospitaler moderniseres, automatisk gives afkald på et meget stort antal pladser. For det andet vil befolkningstilvæksten alene nødvendiggøre et hospital ca. hvert 5. år. For det tredje har de dårlige pladsforhold bevirket, at mange syge er blevet afvist, og at andre ikke har fået tilstrækkelig behandling. For det fjerde — desværre må det tilføjes — øger vandringerne fra land til by antallet af sindslidende.

Kommissionen foreslår et byggeprogram til 1975. Efter det skal der skaffes ca. 300 pladser pr. år. Derefter skulle man have indhentet det forsømte og kunne nøjes med de pladser, befolkningstilvæksten kræver.

I betænkningen findes et lovudkast, som er særdeles skrabet. Her foreslås byggeri af psykiatriske hospitaler i Odense, Hillerød, Hjørring, Kolding samt Københavns amt og opførelse af behandlingsafsnit ved det psykiatriske hospital ved Århus. Udgifterne til gennemførelse af denne plan er i 1956 anslået til ca. 123 mill. kr.

Jeg vil gerne i forbindelse med anden diskussion i det høje ting understrege, at det er vigtigt at komme væk fra et mere eller mindre tilfældigt bevillingssystem, så man kan arbejde efter en langtidsplan.

I den højtærede statsministers åbnings-tale var ikke nævnt bevillinger til sinds-sygevæsenet, og det mener jeg er særdeles beklageligt. Regeringens økonomiudvalg er ved at udarbejde en investeringsplan for de kommende 10 år. Husker man her de sindslidende? Jeg tillader mig at bede den højtærede indenrigsminister om en udtalelse i sagen. Vil den højtærede indenrigsminister søge udarbejdet en plan for ombygning af gamle hospitaler og byggeri af nye sinds-sygehospitaler i de kommende 10 år på en sådan måde, at denne plan indeholder en del af den byggeplan, som lovudkastet fra betænkningen nævner? Eller har den højtærede minister andre planer på dette felt?

Da nu afdøde indenrigsminister Aksel Møller i 1953 fremsatte forslaget om opførelse af et psykiatrisk hospital i Glostrup

og om plejehjemsbyggeri i Ballerup, Måløv og Viborg, udtalte han:

„Det lovforslag, der i dag fremsættes, er nemlig kun et indledende skridt til vidererækkende foranstaltninger, og jeg mener at burde have tillid til, at både det nu fremsatte forslag og de planer, der er under udarbejdelse, vil blive mødt med almindelig forståelse.“

Det er yderst nødvendigt, at vi kommer videre her.

Må jeg i den forbindelse gøre et par bemærkninger om de psykiatriske afdelinger ved de almindelige sygehuse, som flere steder er under opførelse. Det er hævdet, at de skulle aflaste sindssygehospitalerne meget betydeligt. Jeg vil gerne sige, at det gør de kun i mikroskopisk omfang. Som regel er det folk med neuroser eller andre og mere begrænsede sindslidelser, som behandles på sygehusene, og ikke patienter, som ville behøve indlæggelse på sindssygehospitaler.

Gennem de sidste 10 år er man blevet i stand til at klare mange tilfælde, som før de moderne medikamenters opdagelse var håbløse; men den fulde helbredelse af svære sindslidelser kræver optræning, den kræver beskæftigelse, og denne indøvelse af patienternes erhvervsvaner med henblik på resocialisering og dygtiggørelse på arbejdsmarkedet er et helt nødvendigt led i behandling og helbredelse, og jeg understreger, at den vil kun kunne foregå på et sindssyge-hospital med de samlede muligheder, som findes dér.

Jeg vil meget stærkt understrege, at det er en populær vrangforestilling, at viden-skaben nu klarer det hele med tabletter. I disse dage holder Dansk psykiatrisk Selskab 50 års jubilæum, og jeg tror, at den bedste gave, man kunne give til Dansk psykiatrisk Selskab, var at understrege, at det forholder sig ikke sådan, at man klarer det hele med en enkelt tablet. Alle sværere sindslidelser — og de findes på sindssygehospitalet — medfører sådanne indgribende personlighedsforandringer, at det er absolut nødvendigt at genopbygge patientens personlighed, hjælpe ham til atter at finde sig selv, genvinde sin selvrespekt, genoptræne sine færdigheder, kort sagt rehabilitere ham socialt. Dette gøres ikke med medicin alene, men ved at opbygge et samfund på sinds-

[Baubak-Jensen.]

sygehospitalet, hvor patienterne får mulighed for undervisning og dygtiggørelse, sport og forlystelser. Sådanne hjemlige forhold kræver værksteder, forsamlingsaal, bibliotek, sportsplads o. s. v., og de kræver, at hele institutionens personale er indstillet på at skabe en hjemlig atmosfære.

Sindssygehuseenes opgave er at behandle de sværere sindslidelser, og det skal gøres. Udbygning og forbedring af sindssygehospitalet er ikke blot nødvendig for at følge med i behandlingsmulighederne og med tilvæksten i befolkningen, men desværre også for at bøde på menneskealdres undladessynder.

Jeg beder inderligt om, at denne hospitalsgren ikke bliver glemt. Enestående læger og tålmodige sygeplejersker og plejere lægger en livsgerning på disse hospitaler. Tusinder af patienter må tilbringe lang tid på sindssygehospitaler i deres formørkede tilstand. Jeg beder om, at man ikke i misforstået spareiver overser eller tilsidesætter de stille i landet. Man må gennemføre en rammelov, der tager hensyn til statens øvrige udgifter og indpasses i den investeringsplan, regeringen arbejder med. På den måde kan man over en længere årrække tilrettelægge det hårdt tiltrængte byggeri, og jeg vil tro, at den højtærede indenrigsminister vil få et velvilligt folketing til at gå ind for sådanne planer.

Jeg må gøre den tilføjelse til sidst, at hvis der skal tales om en prioritetsfølge i statens udgifter, så vil jeg meget bede om, at man ikke tilsidesætter det, jeg her er gået så stærkt ind for på grund af de alvorlige forhold, som ofte er blevet overset.

Lynnerup Nielsen: Gennem de senere måneder har der været stor ængstelse for, at den betydelige fabrik Norden i Ålborg stod foran sin lukning, og der er også nævnt, at lukningen skulle finde sted omkring den 1. april 1959. En sådan ængstelse er naturligvis stor både hos de kommunale og andre myndigheder, men den er det ikke mindst hos de ca. 300 arbejdere, der gennem årene har fundet beskæftigelse på netop denne arbejdsplads. Det er ikke alene for de arbejdere, der direkte arbejder her, men også for vognmænd, havnearbejdere og andre, at en lukning af virksomheden vil

have overordentlig betydning. Hvor mange familier der i alt vil blive berørt, om en sådan lukning finder sted, er det svært at sige noget helt bestemt om; men for de ca. 300 arbejdere bliver stillingen helt klar; det kan kun blive til kontrolstedet, de må gå, og dér er så sandelig nok i forvejen. De øvrige erhvervsgrupper, der gennem tiden har haft interesse i udførelsen af meget forskelligt arbejde i tilknytning til netop denne virksomhed, må også givetvis se deres eksistens truet, hvis denne lukning bliver til virkelighed. Der er gennem årene talt og skrevet meget om bekæmpelse af arbejdsløsheden i de såkaldte arbejdsløhedssøer. Der har været nedsat initiativudvalg, der har været fremsat NJ-planer, og endelig er der lavet egnplaner; men tilbage står trods alt dette Nordjylland og Ålborg by med en meget omfattende arbejdsløshed, og såfremt lukningen af fabrikken Norden bliver til virkelighed, ser stillingen endnu værre ud.

Det er naturligvis påkrævet, at der findes frem til nye virksomheder i disse arbejdsløshedsramte områder, hvor noget sådant er muligt, men det må så sandelig også være afgørende, at virksomheder som Norden bevares og fortsætter den produktion, som har kunnet drives i mere end 20 år. Det er så meget mere mærkeligt, at der kan være tale om lukning, som den produktion af jern, der her er optaget, i særlig grad må have sin interesse for et land som vort med den stadige industrielle udvikling. Jeg kan da heller ikke se rettere, end at netop denne produktion må have en betydelig valutarisk værdi for landet; det må have betydning, at produktionen fortsættes, så ordrerne ikke går til udlandet. Der er endnu tid til at forhindre det, man så stærkt frygter skal blive til virkelighed, nemlig lukningen. Det er ikke almindeligt, at meddelelse om store firmaers dispositioner, som de fremover tænker sig at træffe, tilflyder offentligheden ud over som i dette tilfælde selve truslen om at lukke; den slags ordnes som oftest af en enkelt eller af en meget begrænset kreds, men det må vel siges at være et spørgsmål af almen interesse, et samfundsanliggende, når flere hundrede familiers eksistens trues. Her må vel grundlovens § 75, stk. 1, gælde; og dens bud bør der leves op til. Jeg finder det derfor rime-

[Lynnørup Nielsen.]

ligt, om handelsministeren eller den minister, det måtte sortere under, tager denne sag op til forhandling med det pågældende firma for at opnå en ordning, der sikrer denne betydningsfulde industrivirksomheds fortsatte drift. Det ville først og fremmest gavne de mange arbejdere og de andre grupper, jeg har nævnt, men det ville også gavne samfundet som helhed.

Endelig har jeg en henstilling til den højtærede forsvarsminister. Det drejer sig om øvelsesområderne ved Jammerbugten, som synes at brede sig betydeligt ud over de afspærrede områder. I Tranum Klitplantage har der været tabt bomber eller sprængmaterialer i et område, der ligger uden for det egentlig afspærrede område. Ikke mindre end 7-8 gange er der i det sidste par år faldet sprængmateriale, og for ca. 14 dage siden blev der tabt 2 bomber i planteskolen kun et par hundrede meter fra planteboligen i Tranum Klitplantage. Også i umiddelbar nærhed af kursusskolen i Sandemose har der været nedslag. Indtil få dage før nedslaget i planteskolen blev der arbejdet til stadighed netop her. Det er klart, at sådanne nedslag, der frembringer huller på 75 cm i dybden og 130 cm i diameter, skaber ængstelse hos de arbejdere, der er henvist til at arbejde på planteskolen og i klitplantagen og ved forskelligt andet beskæftigelsesarbejde, der er sat i gang på egnen; i øvrigt findes der også flere små jordbrug, i hvis nærhed sprængstofferne er faldet. Ingen kan føle sig tryk, selv om han færdes omkring 6-7 km uden for det egentlige afspærrede område. Det må være muligt, at disse dødsensfarlige øvelser holdes inden for de afspærrede områder, så at et civilt arbejde kan udføres uden frygt for livet i områder uden for afspærringerne. Jeg må derfor henstille til den højtærede forsvarsminister, at der findes frem til en løsning, som vil være i stand til at holde, således at folk kan udføre deres gerning på det civile område uden frygt for nedslag.

Th. Mikkelsen: Under denne finanslovdebat vil jeg gerne have lov til at fremdrage et skatteproblem for den højtærede finansminister; det drejer sig om påligningen af skatter til stat og kommune for pensionister med en mindre pension, der opholder sig på syge- og hvilehjem. Følgende eksempel vil måske anskueliggøre, at der her er et problem, der burde tages op til nærmere overvejelse.

En pensioneret kolonnearbejder fra DSB tog ophold på et syge- og hvilehjem sammen med sin syge hustru. Årsagen til beslutningen om for fremtiden at opgive at have eget hjem var konens hjertesygdom og hendes tiltagende blindhed, der medførte en så hjælpeløs tilstand, at hun ikke længere var i stand til at klare sig selv uden et dagligt tilsyn med den nødvendige kyndige pleje.

Pensionistens månedlige pension udgør 766 kr. Den ham pålignede statsskat er i indeværende skatteår 670 kr., kirke- og kommuneskatter er på 628 kr., og folkepensionsbidraget er på 78 kr., tilsammen 1 376 kr. Opholdsudgiften for ægteparret på sygehjemmet er 570 kr. månedlig. Til skatterne og opholdsudgifterne skal lægges følgende faste månedlige udgifter til og med juli måned i år, idet hustruen kun levede til dette tidspunkt — jeg nævner det for en ordens skyld og af hensyn til den objektive bedømmelse af pensionistens forhold som beskattet ægtefælle og senere som enlig —: sygekassekontingent, brandforsikring for indbo, vaske- og gangtøj og medicinforbrug, som sammenlagt udgør i alt 47 kr. månedlig. Skatterne er betalt i 8 rater à 172 kr. Det vil sige, at et sådant ægtepars faste udgifter i de 8 måneder af året vil overstige den udbetalte pension med 23 kr. pr. måned; sammenlagt overstiger de altså i disse 8 måneder pensionen med 184 kr.

I de øvrige 4 måneder af året vil der for et sådant ægtepar være 149 kr. i overskud af den månedlige pension eller i alt 596 kr.

[Th. Mikkelsen.]

tilbage af den årlige pension, men herfra skal trækkes det opståede minus for de 8 måneder på 184 kr. Tilbage bliver der så kun 412 kr. af pensionistens årlige pension til køb af forskellige beklædningsgenstande, fodtøj og de småfornødenheder, aviser o. s. v., der skal sætte lidt kolorit på tilværelsen for et sådant ægtepar.

Pensionistens kone døde i juli måned i år. Pensionisten skal i fremtiden for sit eget ophold betale 500 kr. månedlig. På adskillige andre hvilehjem er priserne for ophold for såvel enlige som ægtefæller højere. Pensionisten får således som enlig en reduktion på 70 kr. pr. måned i opholdsudgifterne. Skatten er indtil videre uforandret, men jeg drager dette problem frem med henblik på den kommende beskatning. De faste udgifter vil stort set blive af samme størrelse som før; men heroverfor står en skattestigning i fremtiden, da pensionisten senere skal beskattes som ikke-forsørger, altså efter en anden skatteskala.

Årsagen til, at jeg har belyst dette forhold, er, at der sikkert vil være en del pensionistægtepar med små pensioner på andre hvilehjem, der har samme vanskeligheder at kæmpe med som det her omtalte ægtepar, men også den enlige pensionist kan have samme vanskeligheder, og jeg beder derfor den højtærede finansminister se med venlige øjne på dette problems løsning.

Jeg vil gerne henlede den højtærede socialministers opmærksomhed på de ældre langvarigt arbejdsløse, ufaglærte arbejderes forhold i en række landkommuner og ikke mindst i de hårdt ledighedsramte områder, hvor nedgangen i anvendelsen af arbejdskraft i landbruget adskillige steder har kompliceret beskæftigelsesmulighederne. Man har her søgt at bekæmpe ledigheden ved at lade udføre vejarbejder og andre kommunale beskæftigelsesarbejder. Betydelige vejarbejder er således blevet udført i en række kommuner, for at et antal arbejdsløse kunne få beskæftigelse, og det er sket i den udstrækning, det har været muligt, men man må vel forudse, at i adskillige landkommuner er disse beskæftigelsesmuligheder ved at være udtømt med gennemførelsen af sådanne arbejder over en år-

række. I sammenhæng med denne udvikling må det vel påregnes, at der kan gå nogen tid, før erhvervslivet i landkommunerne er udbygget i et sådant omfang, at det har opsuget hele den ledige arbejdskraft i disse områder til en mere varig beskæftigelse både for den unge og den ældre arbejdskraft. Man må vel derfor gå ud fra, at der i den kommende tid i landkommunerne kan ske en vis forskydning i anvendelsen af den ledige arbejdskraft, således forstået, at yngre arbejdere vil blive foretrukket fremfor ældre arbejdere ved valget af den nødvendige arbejdskraft. Det må vel i denne forbindelse tages i betragtning, at arbejdsløsheds-kassernes økonomi er belastet på grund af en betydelig ledighed i sådanne områder, og at arbejdsløsheds-kassernes økonomi yderligere svækkes, hvis der findes et større antal langvarigt arbejdsløse, der falder for de forskellige langtidsbestemmelser; den langvarige arbejdsløshed gør sig for faglærtes som for ufaglærtes vedkommende særlig gældende i de ældre arbejderes rækker.

På baggrund af denne udvikling burde det måske overvejes, om det ikke vil være værdifuldt at tilpasse dispensationsbestemmelserne i folkeforsikringsloven, således at adgangen til at opnå folkepension før den fastsatte tilgangsalder også kommer til at omfatte de langvarigt arbejdsløse fra 65 års alderen.

Dette problems løsning ville vel også lette løsningen af arbejdskraftproblemet i overgangsårene under udbygningen af Danmarks erhvervsliv i tilknytning til de kommende års markedsforhold og afsætningsforholdene for danske eksportvarer.

Hvad angår den økonomiske side af sagen, må man vel se den i sammenhæng med den hjælp, samfundet i dag må yde den langvarigt arbejdsløse, når arbejdsløsheds-kassernes understøttelsesmuligheder ophører.

Er der i denne forbindelse ikke noget, der taler for, at man tager et menneskeligt hensyn til de vanskeligheder, nogle af de ældre arbejdere har med hensyn til at gøre sig gældende på arbejdsmarkedet i dag med de krav, der stilles til arbejdsydelsen? Dette hensyn kunne tages ved, at man gennemførte dispensationsbestemmelser i folkefor-

[Th. Mikkelsen.]

sikringsloven, der sikrede de ældre, langvarigt arbejdsløse den førømtalte adgang til at opnå folkepension fra 65 års alderen.

Jeg beder den højtærede socialminister om at se med velvillige øjne på dette sociale problems løsning.

Poul Thomsen: Sandsynligvis har den højtærede undervisningsminister trukket et lettelsens suk den dag, loven om ændringer i folkeskoleloven blev vedtaget, idet han vel er gået ud fra, at alt fra da af var såre vel, og at de vanskeligheder, han havde haft, ikke mere ville komme til at foreligge for ham.

Sådan er det dog ikke gået. Det har vist sig, at vanskelighederne ikke var overstået med gennemførelsen af loven her i tinget, men at der også er vanskeligheder med at få den gennemført i praksis ude omkring.

Til trods for at Danmarks Lærerforening på et vist tidspunkt har sluttet forlig med den højtærede undervisningsminister, har lærerkredse rundt omkring alligevel rettet henvendelse til undervisningsministeren om at udsætte lovens ikrafttræden. Med formandens tilladelse vil jeg citere fra Berlingske Tidendes referat af Danmarks Lærerforenings møde, hvor der blev vedtaget en resolution:

„I tilslutning til Danmarks Lærerforenings hovedstyrelses forslag af 24. maj til undervisningsministeren om det ønskelige i en udsættelse af skolelovens ikrafttræden henstiller Danmarks Lærerforenings repræsentantskab indtrængende, at undervisningsministeren søger udvirket, at gennemførelsen af lov om folkeskolen af 7. juni 1958 udskydes til 1. august 1960.

Det nedsatte læseplansudvalg vil ikke kunne afslutte sit arbejde inden det næste skoleårs begyndelse, og det er ugørligt for lærerne at vejlede forældrene med hensyn til børnenes fortsatte skolegang, så længe indholdet og målet for de forskellige linjer ikke er udformet.“

Så tydeligt og klart siger Lærerforeningen det, og resolutionen blev vedtaget med alle stemmer mod 9. Desuden har Gymnasie-lærernes Forening og Realskolelærernes Forening udtalt sig for en udsættelse af lovens ikrafttræden, og når man kommer rundt

omkring og taler med især landsbyskolernes ledere og kommunalbestyrelsesmedlemmer ude på landet, erklærer de næsten alle som med én tunge, at det er dem komplet umuligt at gennemføre loven nu, og at de derfor alle ønsker en udsættelse.

Man har allerede nu opdaget, at der mangler lærere. F. eks. er der absolut ikke det antal lærere, som skal undervise i engelsk. Man har opdaget, at der mangler lokaler, hvad der ikke er unaturligt, når man tænker på, at loven af 1937 ikke engang var gennemført på det tidspunkt, da den nye skolelov blev vedtaget. Der mangler bøger tilrettelagt efter den nye form, som skoleundervisningen skal have. Endelig siges det ude i kommunerne, at der mangler penge til udførelse af de nødvendige ombygnings- og udbygningsarbejder, og at man ikke inden for det givne budgets rammer er i stand til at foretage de udvidelser af lærerpersonalet, som er forudsat. Når dertil kommer, at den højtærede socialminister har udtalt, at der allerede nu skal spekuleres på en ny lov, at den lov, som blev vedtaget for ikke ret længe siden, skal ændres, er det, man ønsker at spørge den højtærede undervisningsminister, om det dog ikke ville være rigtigt, at undervisningsministeren allerede nu meddeler det høje ting, at han agter at foreslå, at lovens ikrafttræden udsættes til den 1. august 1960, således som Lærerforeningen ønsker.

Mit andet spørgsmål er kun af ringe omfang, men vedrører ikke desto mindre både den højtærede indenrigsminister og den højtærede forsvarsminister. Jeg har opdaget, at der er noget galt i forholdet mellem de unge værnepligtige og deres sygekasse. Når de bliver indkaldt, får de at vide, at de skal framelde sig sygekassen, og de skal ikke i den tid, de er soldater, betale sygekassekontingent. Det er naturligt. En del af dem bliver udtaget til værnepligtige befalingsmænd og bliver sergenter. I den første tid får de et forholdsvis ringe beløb på 38 kr. 25 øre om ugen; lidt senere, i de sidste seks måneder af deres tvungne tjenestetid, får de en månedsløn, som, så vidt jeg ved, andrager ca. 700 kr. Når de efter 2 års forløb bliver hjemsendt, henvender de sig efter de regler, de har fået oplysning om, til sygekassen og får at vide, at de for den sidste tid, hvor de har tjent

[Poul Thomsen.]

månedsløn, skal betale kontingent og derfor bliver afkrævet et beløb på ca. 70 kr. Dette sker til trods for, at de inden for militæret har fået at vide, at de ikke skal stå i sygekasse, at de ikke må henvende sig til deres egen læge, men skal henvende sig til militærlægen, og at de ikke må benytte det almindelige sygehus, men skal benytte militærpsygehuset.

Jeg synes, at der på dette punkt må skabes klarhed over sygekassedirektoratets og dermed også sygekassernes stilling og endvidere forsvarsministeriets stilling til problemet, så det klart fremgår for de værnepligtige befalingsmænd, om de skal stå i sygekassen eller ikke i den tid, de får månedsløn. Jeg vil gerne, for at der ikke skal være nogen misforståelse, med det samme sige, at jeg finder det ganske rimeligt, at de betaler kontingent for de sidste måneder, hvor de tjener den forholdsvis store løn, men jeg finder det urimeligt, at de skal samle dette beløb sammen, når de pludselig uden at vide noget om det er kommet i gæld til sygekassen. Grunden til kravet om kontingentbetaling er karenstiden. Hvis de kom og sagde, at de ikke ville betale de ca. 70 kr., ville de få en karenstid på 6 måneder, før de kunne komme til at indtræde i sygekassen.

Denne sag er så meget mere mærkelig, som der i Sygekassetidende for 1956, side 164-165 står — jeg citerer ikke, men prøver på at referere — at forsvarsministeriet har meddelt, at man har haft forhandlinger med sygekassedirektoratet, og at man i hovedsagen er blevet enig om, at man for fremtiden vil lade de unge betale. Man fortsætter med at sige, at de til sin tid skal betale, og derefter kommer der en meddelelse om, at man regner med, at man i løbet af året 1956 vil blive færdig med forhandlingerne. Man betragter det i Sygekassetidende allerede som en lovbestemmelse, en vedtægtsbestemmelse, som blot ikke er indført i sygekassernes vedtægter.

Jeg mener, det ville være rimeligt, om den højtærede indenrigsminister og den højtærede forsvarsminister så på denne lille sag, så man kunne blive klar over, hvor man egentlig er henne.

Så er der jo for det høje ting fremsat forslag til finanslov, og det er fortrinsvis vore

ordførere, der beskæftiger sig med selve finanslovsforslaget. Også vi menige medlemmer har imidlertid en vis pligt til at kigge på, hvad der står i dette finanslovsforslag, og jeg er da faldet over, at der fra hvert eneste ministerium foreligger ikke alene et lønningsskema, men også et honorarskema. Disse honorarskemaer, som for alle ministeriers vedkommende er temmelig omfangsrige, viser, når man tæller løseligt sammen, en årlig udgift på ca. 15 mill. kr. Man kan så spørge, hvad det er, disse honorarskemaer dækker. Jeg ved vel, at der herunder skjules nogle mennesker, som er heldtidsbeskæftigede, men det er ganske få. De allerfleste af pengene anvendes i udvalg, der er nedsat i henhold til lov, og hvori der beskæftiges et antal embedsmænd. Man betaler embedsmændene for at deltage i administrationen af den lov, som vedkommende udvalg beskæftiger sig med.

Jeg ved så udmærket godt — bl. a. fordi jeg i mit daglige arbejde har et snævert samarbejde med embedsmændene også i centraladministrationen — hvilken dygtighed de udviser, og hvilken energi de er i besiddelse af, og jeg ved, at deres arbejdstid strækker sig langt ud over de timer, som man kan aflæse af åbningstiderne i ministerierne. Men ved at læse honorarlisterne igennem får jeg indtrykket af, at der er temmelig mange embedsmænd, som har alt for mange af disse udvalg at passe. Det er ikke de 15 mill. kr., jeg anker over, selv om det selvfølgelig er et betragteligt beløb og et beløb, man bør regne med; det er for mig mere væsentligt, om det ikke koster os mange gange de 15 mill. kr., at embedsmændene har for meget at bestille, at de får for mange udvalg at sidde i, at de må udsætte sagernes behandling fra dag til dag, fordi de er beskæftiget i disse udvalg. Det er et spørgsmål, om der ikke går mange, mange flere penge end disse 15 mill., fordi sagernes behandling bliver forsinket. Hvis f. eks. en byggesag vedrørende en statsinstitution skal gennemføres, varer det ikke måneder at få sagen ført igennem de mange ministerier, som skal beskæftige sig med den, men det varer år, og stadig finder der prisstigninger sted, stadig finder der fordyrelser sted, og stadig findes der på noget nyt, om jeg så må sige, noget nyt, som gør projektet dyrere, end hvad det oprindelige

[Poul Thomsen.]

forslag gik ud på. Det er utvivlsomt en af grundene til, at så overmåde mange af de byggesager, man har inden for statsvirksomhederne, udviser overskridelser. Jeg vil derfor henstille til den højtærede finansminister som chef for embedsmændene, at han ser lidt nærmere på disse honorarskemaer og undersøger mulighederne for en forenkling, hvorved man fik færre udvalg og sagerne skulle igennem færre behandlingsled, end de skal i øjeblikket. Derved ville man utvivlsomt kunne opnå en besparelse, som ganske vist ikke kan fikseres i et eller andet millionbeløb, men som ville kunne mærkes i det lange løb.

Helge Larsen: Jeg har bedt om ordet for at gøre et par bemærkninger rettet til den højtærede landbrugsminister vedrørende administrationen af jordlovene. Det er en kendt sag, at mange husmænd, hvis brug er for små, med megen interesse har set hen til adgangen til at få tillægsjord, så deres bedrifter kan blive suppleret op til en størrelse, der er passende for en families arbejdsindsats. Det er også en kendt sag, at der i vide kredse er skuffelse over, at forkøbsretten, hvor det gælder erhvervelse af tillægsjord, ikke udnyttes mere effektivt. Ikke mindst gælder dette for Lolland-Falster, og her er utilfredsheden, så vidt jeg kan vurdere, særlig udpræget. Det hævdes — og med rette, tror jeg — at alt for mange muligheder for at skaffe tillægsjord ikke udnyttes. Der er adskillige eksempler på, at husmænd, som har indgivet begæring om tillægsjord, ikke har fået denne tildelt i tilfælde, hvor det store eller større brug, hvorfra tillægsjorden kunne skaffes, var i fri handel. Jordlovsudvalget har simpelt hen afstået fra at gøre sin forkøbsret gældende. I et enkelt tilfælde i Øster Ulslev-Godsted kommune, er det forekommet, at erhvervet tillægsjord er givet til et brug, der ikke havde begæret tillægsjord, da begæringer skulle indgives, medens det brug, der havde indgivet begæring, ikke kom i betragtning. Nu erkender jeg, at jordprisen på Lolland-Falster vel almindeligvis ligger højere pr. arealenhed end i det øvrige land, og det kan naturligvis virke hæmmende på forkøbsrettens anvendelse, hvis jordlovsudvalget skal følge nogenlunde ensartede

regler vedrørende maksimumsbeløb ved køb; men så beder jeg om, at der må blive givet lidt friere rammer for arealerhvervelse.

Er jorden dyrere på Lolland-Falster end de fleste andre steder, hænger det sammen med, at den kan afkaste et større udbytte; det gælder naturligvis også for jorden, når den drives som husmandsbrug. I de tilfælde, hvor en husmand er rede til at overtage jorden til den pris, der er gængs på egnen, forekommer det mig, at enhver mulighed for at skaffe ham tillægsjord må udnyttes. Det princip er der syndet imod på Lolland-Falster, og jeg beder meget om, at der åbnes mulighed for en smidigere og mere effektiv anvendelse af reglerne om adgang til at erhverve tillægsjord til de indeklemte husmænd. På Lolland-Falster er det måske mere påkrævet end andre steder; her som andre steder er det nyttigt, at et landbrug får en passende størrelse, som kan danne en naturlig baggrund for en families eksistens, men vi har desuden i Maribo amt en betydelig ledighed på landet. Det turde være indlysende, at i samme omfang vi kan bringe husmandsbrugene op på en passende størrelse, så husmændene ikke behøver at søge arbejde uden for deres egen bedrift, i samme omfang øger vi beskæftigelsesmulighederne for landarbejdere og arbejdsmænd.

Endelig må jeg omtale endnu et forhold vedrørende jordlovgivningens administration på Lolland-Falster. Det er en udbredt opfattelse, at der forekommer samdrift af ejendomme på grænsen af eller hinsides det tilladte. Jeg skal ikke kunne afgøre, om denne opfattelse er rigtig, men da jeg ved, at der er indgivet klage til jordlovsudvalget over et tilfælde i Sakskøbing landsogn, og da mange mener, at klagen behandles ret langsomt, spørger jeg den højtærede landbrugsminister, om det ikke er muligt at fremskynde afgørelsen i denne og lignende klagesager. Hvad enten klagen er berettiget eller ej, vil det være en fordel for alle parter, at spørgsmålet om det påklagede forholds lovlighed eller ikke lovlighed bliver afgjort hurtigst muligt.

Nina Andersen: Jeg har en henvendelse til den højtærede udenrigsminister i forbindelse med en henvendelse, som den danske

[Nina Andersen.]

UNICEF-komités årsmøde sendte til regeringen; den drejede sig om en forøgelse af det danske statsbidrag til FN's børnefond UNICEF. Jeg går ud fra, at det ikke er nødvendigt at omtale dette arbejde i enkeltheder. Dels har det ærede medlem fru Else Zeuthen gentagne gange talt derom fra denne talerstol, dels har det navnlig i den sidste tid været genstand for megen presseomtale, hvad jeg i hvert fald er meget taknemlig for.

Jeg vil gerne nævne et par principielle ting. UNICEF begyndte som en nødhjælpsfond. Det vil sige, den meldte sig på det tidspunkt i efterkrigstiden, da børn var ved at dø af sult og stærkt truet af epidemiske sygdomme. Den tid er nu forbi. Der kan ganske vist opstå situationer, enten forvoldt af naturen eller ved menneskeværk, hvor man pludselig igen må udføre nødhjælpsarbejde, men det normale arbejde i dag for denne organisation er et langtidsarbejde: udarbejdelsen og gennemførelsen af et langtidsprogram, der har en sådan karakter, at de pågældende landes regeringer senere vil kunne gennemføre det selv. For det første går programmet ud på at udrydde sygdomme, som navnlig rammer børn, eller at sætte ind mod de sygdomme, ved hvilke helbredelsesmulighederne er størst, hvis de bliver taget i tide. Lad mig her blot nævne to: spedalskhed og trachoma. For det andet arbejder man for en forbedret ernæring og pleje af børn. Det vil sige, at man søger i de forskellige lande at finde den rigtige balance i ernæringen. Man søger at finde frem til nye ernæringskilder, hvis nogle af dem, som er vigtige for børn, ikke findes på stedet. Man søger at nå frem til en bedre udnyttelse af de ernæringskilder, som allerede findes, og man søger ved uddannelse af jordemødre og sygeplejersker, ved oprettelse af børneplejestationer at redde børns liv og helbred. Jeg tror, jeg tør sige, at der i dette arbejde finder et forbilledligt samarbejde sted med Verdens Sundhedsorganisationen og med FAO.

Denne organisation har et rigt og vigtigt arbejdsområde, og til dette arbejde yder Danmark altså $\frac{1}{2}$ mill. kr. om året. For ca. 3 år siden lå bidraget nede på 400 000 kr., men beløbet er altså blevet sat op, men

når vi sammenligner Danmarks bidrag med f. eks. de to andre skandinaviske landes, ligger vi ikke ligefrem i spidsen. Danmark yder pr. person 0,016 dollars. Hvis vi nu smider nullerne væk for at få et klarere billede, får vi tallet 163. Norge er oppe på 196, Sverige på 292. Vi ligger altså absolut i bunden, og hvis vi tager de bidrag, der over en årrække er ydet, ligger vi også i bunden. Danmark har ydet 721 000 dollars, Norge godt 1 mill. dollars, Sverige 1 300 000 dollars. Vi ligger altså lavest af de nordiske lande.

Nu yder Danmark jo også tilskud til andre internationale hjælpeforanstaltninger. Det synes jeg er helt rigtigt. Jeg synes, det er rigtigt, at vi yder store beløb til den tekniske hjælp. Jeg synes, det er rigtigt, at vi yder et ordentligt beløb til UNESCO; men man spørger sig selv, om der kommer den rigtige udnyttelse af de beløb, der ydes til de internationale hjælpeforanstaltninger, hvis man ikke fuldt ud udnytter den hjælp, som kan ydes gennem UNICEF. Vi ved, at sultne og syge børn ikke kan lære at læse, skrive og regne. Vi ved, at en befolkning med en lav gennemsnitsalder og en dårlig sundhedstilstand ikke er i stand til at udnytte den støtte, man yder den til teknisk udvikling. Det er helt naturligt, at der lægges meget stor vægt på dette arbejde for at gøre befolkningerne sundere og stærkere, således at de virkelig kan være med til at gennemføre den nye udvikling, som kræves i deres lande.

Når spørgsmålet om Danmarks bidrag rejses netop på dette tidspunkt, er det, fordi UNICEF er i en meget vanskelig økonomisk situation. Hvis man skal gennemføre det budget, der er lagt, og opfylde de ønsker, der er fremsat fra de forskellige regeringer, skal der i 1959 bruges 26 mill. dollars. Deraf kommer de 4 mill. ind ved direkte gaver, overskud ved salg af kort o. lign., men de 22 mill. dollars må skaffes gennem regeringsbidrag. De Forenede Stater har erklæret sig villig til at sætte sit bidrag op fra 10 mill. dollars i fjor til 11 mill. dollars i år, men under den forudsætning, at et lignende beløb, altså andre 11 mill. dollars, ydes af samtlige andre regeringer. Det vil betyde, at de pågældende regeringsbidrag skal sættes op med 2 mill. dollars. Hvem vil nu kunne yde disse for-

[Nina Andersen.]

højede bidrag? De lande, som får hjælpen, er ikke i stand til at yde stort mere, end de gør. For hver dollar, der ydes fra UNICEF, betaler de pågældende lande selv 2 dollars, foruden at en del af dem yder andre bidrag til UNICEF. Dette viser for øvrigt også karakteren af hele UNICEF's arbejde, som er hjælp til selvhjælp, et princip, vi kan lide i dette land. Det er altså ikke muligt at få disse bidrag sat op.

De 3 store lande, Australien, Canada og New Zealand, ligger på sådanne bidrag, at man vanskeligt kan kræve, at de skal sætte deres bidrag op, nemlig på 3-4 gange så meget, som f. eks. vi yder. Der bliver altså de europæiske lande tilbage, bl. a. Danmark.

Dette er baggrunden for, at den danske UNICEF-komité på sit årsmøde vedtog at rette henvendelse til regeringen om at sætte det danske bidrag op til 1 mill. kr. årlig. Jeg appellerer til udenrigsministeren om at opfylde dette ønske. Hvis man gør det, er jeg sikker på, at det vil møde forståelse i praktisk talt alle kredse i befolkningen, og at der er vide kredse, som endog vil glæde sig.

Kristian Kristensen: Når jeg har bedt om ordet under finanslovdebatten, er det for at gøre opmærksom på et problem, der har optaget mig meget, noget, som jeg mener har stor betydning for hele vort samfunds økonomiske liv, og som jeg gerne vil have bragt frem til overvejelse og eventuel drøftelse. Jeg mener derfor, det er på sin plads at drage det frem her.

Engang i sommer bragte et ugeblad en lille kort artikel under titlen „Det forsvundne prisfald“, og i denne artikel, som bladet slet ikke diskuterede, gjorde man blot opmærksom på problemet og det mærkelige og i og for sig foruroligende i, at i løbet af det sidste halvandet år eller sådan noget var en stor række vigtige verdensartikler faldet i pris. Noteringen var gået ned — det var i sommer, da smørret kostede 3½ kr. — for smørrets vedkommende fra 7 kr. til 3½ kr. Man gjorde opmærksom på, at noteringen for engelske kul leveret i engelsk havn med eksport til Danmark for øje var faldet fra i maj 1957

at have været 180 kr. pr. ton til i august 1958 at være gået ned med 50 pct., altså også til det halve. Man gjorde opmærksom på, at brændselolie er faldet med 21 pct., rågummi med 6 pct., råuld med 30 pct.; bomuld er også faldet, kaffe er faldet, jern er faldet med mange procent, og metaller under ét er faldet med en halv snes procent.

Artiklen gør således opmærksom på prisfald på verdensmarkedet på meget betydende råvarer og slutter med at sige, at dette har ikke haft indflydelse på levevilkårene i Danmark, tværtimod, det bliver stadig dyrere at leve i Danmark, og det bliver desværre også stadig dyrere at producere i Danmark. Man siger således, at bl. a. detailpristallet har vist, at sådan er det, idet man gør opmærksom på, at detailpristallet trods det store fald på indtil 50 pct. på næsten alle betydende råvarer stadig stiger.

Det var i sommer, lige efter at julipristallet var bekendtgjort. Jeg sad ved radioen og hørte, da speakeren oplæste pristallet, og der var det mærkelige, at man ligefrem kunne høre, hvordan speakeren kviede sig ved at meddele, at pristallet trods dette, at f. eks. sådan noget som smør nu kun var noteret til en sådan pris, at man skulle helt tilbage til 1930erne for at finde tilsvarende, stadig steg; og så tilføjede speakeren — der herved gjorde en afvigelse fra reglen, idet man ved oplæsningen af radioavisen normalt holder sig til kendsgerningerne — denne lille kommentar: der er ingen grund til at tro, at denne stigning skal fortsætte.

Hvad eller hvem der end har foranlediget, at speakeren kom med denne kommentar eller at radioens folk kunne tro, at den hidtil fulgte linje med stadig opgang i pristallet nu skulle brydes, ved jeg ikke, men jeg ved i hvert tilfælde, at udviklingen nu har gjort denne tro til skamme; pristallet er steget siden, og det stiger igen, når vi når til januar, så vidt man kan skønne.

Pristallet efter den nugældende beregningsmåde har kun virket i ca. 12 år, fra 1946 til 1958, og i de 12 år er det steget fra 288 til 444, medens priserne f. eks. på det, det danske samfund har at sælge, det, der er resultatet af vore fælles anstrengelser, ligger omtrent på det samme niveau. Det

[Kristian Kristensen.]

er en udvikling, det nok er værd at lægge mærke til, og som i sig selv er i høj grad foruroligende.

Pristallet er ikke nogen ny foreteelse i det danske samfund. Vi havde gennem flere hundrede år en pristalsregulering for tjenestemandslønninger, præste- og lærerlønninger, som virkede udmærket. Det var ikke et pristal i samme forstand som det nuværende; man havde dengang kapiteltakstreguleringen af tjenestemandslønninger. Det var væsentligt kornprisen, der var regulatoren for lønningerne — ikke kornprisen alene, men den var det væsentligste — og der var den principielle forskel mellem dette system og det nuværende, at det var det, der produceredes på Danmarks jord, det, der var resultatet af vore anstrengelser og for øvrigt også dengang vor væsentligste eksportartikel og dermed vor væsentligste indtægtskilde, der var basis for lønningerne. Hvis denne eksportartikel steg i pris, steg lønningerne i god overensstemmelse med, at så fik det danske folk flere penge til fordeling, og derfor kunne der blive mere til den enkelte, også til præsten og læreren.

Denne ordning virkede udmærket i flere hundrede år, indtil den blev afskaffet i 1908 og vistnok i øvrigt på foranledning af tjenestemandorganisationerne, idet man spurgte: hvorfor skal vi have løn efter bygprisen? Så ved vi aldrig, hvad vi får, bygprisen svinger jo; nej, lad os få 1 000 kr., så ved vi da, hvad vi får.

Det sagde man i 1908, og man må huske, at vi dengang havde en forholdsvis rolig prisudvikling bag os, men da man nåede til 1916, var præster og lærere blevet meget klogere, og de havde opdaget, at er der noget, man netop ikke ved hvad er værd, så er det 1 000 kr., så det havde været en fordel i stedet at få værdien af et vist antal tønder byg.

Man nåede til 1919 og indførte så igen en automatisk regulering af tjenestemandslønningerne, men desværre gik man bort fra det gode, gamle princip at regulere i forhold til indtægterne eller i forhold til noget, der repræsenterede indtægterne. Man gik fra et indtægtspristal over til et udgiftspristal, idet man spurgte: hvor dyrt

er det at leve i Danmark, og bestemte, at tjenestemandslønningerne skulle stå i forhold hertil. Denne ordning virkede for så vidt nogenlunde godt igennem en årrække, indtil man i efteråret 1939 som betingelse for at gå over til 2-årige lønaftaler indførte den nuværende pristalsregulering også for timelønnede.

Så skete der det ironiske, at få måneder efter, at man havde udvidet denne pristalsordning til at gælde for hovedparten af Danmarks befolkning — lad os lægge mærke til, at nu er det sådan, at omkring $\frac{2}{3}$ af Danmarks befolkning får sine indtægter reguleret efter udgifterne — satte man den ud af kraft under indtryk af overvældende begivenheder udefra. England gjorde forsøg på at holde et konstant prisniveau, derfor gav de det samme for vore landbrugsvarer; men de søgte at få flere penge til landet, derfor steg kul- og tekstilpriser, og vi fik herhjemme en prisstigning for importvarer, men ikke for eksportvarer. Under indtryk heraf satte man reguleringen ud af funktion. Man fulgte for så vidt fornuften, men man brød en aftale, og det var ikke så godt; det havde været bedre med en aftale, der kunne holde i gode og onde tider.

Nu gælder altså pristalsreguleringen for omkring $\frac{2}{3}$ af befolkningen; i modsæring til det gamle pristal, der var et indtægtspristal, er det et udgiftspristal. Det er det, der har gjort, at pristalsreguleringen virker, som den gør. Vi kender det ud over landet. Jeg er ny mand her i tinget, og jeg ved bedre, hvad man siger ude omkring, end hvad man siger herinde. Der er man opmærksom på, at pristalsreguleringen har gjort vort løn- og prissystem til en svikmølle. Prisstigninger giver lønstigninger, og lønstigninger giver prisstigninger, og sådan fortsætter det, tilsyneladende uden ende. I sommer, da man her i tinget havde vedtaget tjenestemandsløven, gjorde et blad som Middelfart Venstreblad opmærksom på det farlige i, at nye omkostninger nu foranlediger, at inflationen går videre, svikmøllen går videre, skruen uden ende drejer igen, og man brugte også udtrykket „karusellen, der går videre og vildere“; det bliver stadig vanskeligere at holde sig fast, skrev Middelfart Venstreblad.

[Kristian Kristensen.]

Pristallet kan kun gå opad. Selvfølgelig er der en teoretisk mulighed for, at det kan gå nedad, men erfaringen viser, at de praktiske muligheder for, at det kan finde sted, er så små, at vi ikke skal vente, at det sker. I den tid, det har virket, er det steget hvert eneste år, og lad os blot gøre os klart, at denne udvikling vil fortsætte, så længe den nugældende ordning består. Lønningsniveauet er jo nemlig i altovervejende grad bestemmende for pristallet. Når et hus står færdigt til indflytning eller en vare ligger på købmandens disk færdig til forbrugeren, er det, der bestemmer husets pris og varens pris, lønniveauet mere end noget som helst andet. Det vil sige, at det, man regulerer lønnen efter, er det øjeblikkelige lønningsniveau, og det er nu engang uhyre inkonsekvent at regulere løn netop efter løn.

Der er intet, der kan få pristallet til at gå nedad, når ikke sådanne prisfald, som jeg nævnte, kan gøre det. Derimod er der mange ting, små og store, der kan få pristallet til at gå opad. Der kan være en stigning i eksportpriserne, og det er en regulær årsag, men det kan også være en stigning i importpriserne, og det er efter min opfattelse ikke nogen regulær årsag. Det kan være stigning i skatterne, det kan være den sidste pristals- og dermed lønstigning, og det kan være mange andre ting. Vi har f. eks. oplevet, at en frostnat sent på foråret forhindrede Samsøkartoflerne i at komme frem på markedet til den normale tid; de kom først en halv snes dage senere end normalt, og det bevirkede, at i den uge, da man indsamlede materiale til julipristallet, var de Samsøkartofler, som faktisk ikke var der, fantastisk dyre. Pristalsfamilien tager imidlertid ikke hensyn til den slags, men spiste ganske roligt de kartofler, som altså ikke eksisterede, og det bevirkede, at stigningen i pristallet vippede over de 6 points, der udløste en lønningsportion, således at hele vort prisniveau blev skruet en tak op.

I denne forbindelse skal man lægge mærke til en ting, som er meget betegnende, og det

er dette, at næste år kan Samsøkartoflerne og priserne på Samsøkartoflerne gå hen, hvor de vil, de kan gå i nul, men de kan ikke bringe pristallet tilbage, hvor det var, før kartoflerne frøs væk året før, for når pristallet går opad, påvirker det hele omkostningsniveauet, men går det til den anden side, virker det kun på det lille område, der i dette tilfælde hedder tidlige kartofler.

Vi har nu fået gennemført et pristal, der går og går i én retning, men det går. Vi er så nær ved at have en evighedsmaskine, som man sjældent er, og vi har endda fået det hele uden hovedbrud; jeg vil endda sige, at vi har fået det, netop fordi man ikke har brudt sit hoved med at finde ud af, hvordan det ville virke. Der er nu nedsat et folketingsudvalg til at finde ud af, hvad der vil ske, hvis man tager sådan noget som skatter og afgifter ud af pristallet. Efter min mening kunne man såmænd godt spare sig den ulempe, især af to grunde.

Den ene grund ved man her i det høje ting udmærket god besked med. Jeg var i fjor på en 3 måneders gæsteoptræden i denne sal. Da skete der det, at den højtærede Grønlandsminister fremsatte og fik vedtaget et forslag om en stor skattestigning i Grønland, og der siges i bemærkningerne til § 2 i dette lovforslag:

„Grønlands landsråd vedtog, at de i § 1 omhandlede afgiftsforhøjelser ikke må medføre en forhøjelse af det grønlandske løn- og prisniveau til skade for de frie erhververe i Grønland.“

Herudfra foreslog den højtærede minister, at man skulle holde denne store skattestigning uden for det lønregulerende pristal i Grønland. Fra kommunistisk side blev det foreslået, at man ikke skulle tage hensyn til det grønlandske landsråds mening, men at man skulle vedtage, at stigningen skulle indregnes i pristallet deroppe. Der blev derfor afstemning om det, og alle 5 demokratiske partier i denne sal stemte imod, at skattestigninger i Grønland måtte regnes ind i det lønregulerende pristal, med den

[Kristian Kristensen.]

motivering, at det ville skabe forstyrrelse i balancen i forholdet mellem de lønnede og de fri erhververe i Grønland.

Det er det ene. Men der er også en anden grund til, at jeg siger, at man godt kunne spare sig ulejligheden, for sæt nu man kom til det resultat, at ved at tage skatter og afgifter ud af pristallet ville pristallet falde og som følge deraf lønningerne falde. Hvad ville så ske? Så ville der selvfølgelig ske det, at de lønnede gennem deres organisationer simpelt hen ville forlange kompensation på anden måde, og da det drejer sig om ca. to tredjedele af befolkningen, ville dette krav blive efterkommet; der er ikke stort andet at sige til det. Men det må kunne indses — og det kan indses ude i landet; det ved jeg fra mange diskussioner om disse ting — at en forudsætning for, at der kan ske indtægtsstigning for to tredjedele af Danmarks befolkning, uden at det forvolder ulykke, er, at nationen tjener flere penge, og derfor vil det eneste rimelige være at vende tilbage til det gamle princip, der har virket godt gennem flere hundrede år.

Man må binde det lønregulerende pristal til indtægterne og ikke som nu til udgifterne. Det er det princip, der kan holde, og derfor vil jeg gøre mig til talsmand for, at man overvejer, om man ikke i stedet for det nuværende system, som fører til denne uafsladelige løn- og prisstigning, skruen uden ende, og hvad man ellers siger om det, skulle sætte det lønregulerende pristal i forhold til noteringerne på de ting, det danske samfund har at sælge, og som vi hver på vor plads har gjort en indsats for at fremstille og har krav på at få vor part af. Når disse ting stiger i pris, har enhver moralsk krav på at få mere; stiger de ikke, har man det faktisk ikke. Hvis nogle menneskers indtægter skal stige, selv om samfundets samlede indtægter ikke stiger, er der andre, der må få mindre. Andre muligheder gives ikke.

Jeg synes altså, man skulle have et pristal baseret på noteringerne. Det er let at forstå og let at kontrollere. Enhver kan se noteringerne i aviserne hver uge. Jeg tænker på sådan noget som noteringen på landbrugsvarer, på fiskeriprodukter, på gartneriprodukter. Der er noteringer fremme i dagspressen, og vi må også kunne få indekstal for betydelige industrivarer, for de ting, der

sælges til eksport og på hjemmemarkedet. Hvis det blev lavet, ville man i fremtiden, hvad enten man er fri erhverver, som det hedder i Grønland, eller man er lønnet, følges op og ned på den samme konjunkturbølge.

Inden for eksporterhvervene — og jeg kender særlig forholdene inden for landbruget — er man foruroliget ved år efter år at konstatere, at hvad enten vore eksportindtægter stiger, stagnerer eller falder, stiger omkostningerne stadig væk. Jeg mindes f. eks. stemningen i fjor, da flæskeprisen faldt til to tredjedele af, hvad den havde været, og stemningen i år, da smørprisen faldt til halvdelen af, hvad den havde været. Da var der dystre krisestemning derude, og hvis ikke priserne nogenlunde havde trukket sig i lave igen, således som de har gjort det i øjeblikket, var man blevet nødt til at anerkende kravet derudefra — og hvad er det?

Ja, vi kender jo alle sammen landbrugets krav, og det er især organisationen LS, der råber højt. Det er kravet om højere hjemmemarkedspriser. Men jeg kan sige med det samme, at når jeg har været i forsamling med mine kolleger, landmændene, har jeg advaret imod disse krav og af mange grunde. Der er kravet om højere hjemmemarkedspriser. Jeg har bl. a. advaret landmændene imod at fremsætte dette krav ved at henvise til den boomerangvirkning, det vil have med hensyn til udgifterne; man rammer landbruget bagefter. Men vi må lægge mærke til én ting, og det er, at hvis ikke priserne havde rettet sig noget, men var blevet dernede, hvor de var, havde man simpelt hen efterkommet deres krav. Vi kan blot se, hvad der er sket med brødkornsordningen: til trods for, at priserne har rettet sig noget, har man herinde i det høje ting i nogen grad efterkommet kravene. Man vil ude i landet, hvad enten man er erhvervsdrivende eller lønmodtager, kunne forstå, at det er nationens indtægtsstigning eller indtægtsfald, der må være bestemmende, også for de to tredjedele af befolkningen, der nu får deres løn reguleret efter et sådant pristal.

Der er flere uheldige virkninger foruden de rente økonomiske ved den gældende pristalsregulering. For det første giver den uden videre befolkningen den fornemmelse: nå

[Kristian Kristensen.]

jå, men der er jo truffet en ordning, vi har en pristalsregulering, som gør, at lønningerne står i forhold til priserne. Det giver en falsk tryghedsfornemmelse, fordi denne regulering er baseret på et uholdbart grundlag. Det andet er, at denne regulering efter et pristal, som altid finder sted bag efter, at man har konstateret stigningen, giver de lønnede en fornemmelse af, at de altid er bagefter. Deres lønstigning kommer altid bag efter prisstigningerne. Ja, det gør den. Men lad os blot tænke os, at vi nu til nytår — for én gang for alle at blive færdig med det — f. eks. hævede alle lønninger til det dobbelte. Det var da noget, der kunne mærkes; så ville man blot konstatere dagen efter, at nu var det omtrent blevet dobbelt så dyrt at leve, og så var man igen bagefter. Det, vi gør i øjeblikket med denne ordning, er det samme, som hundehvalpen gør, når den drejer rundt og rundt for at nå at bide sig selv i halen. Vi har alle moret os over sådan en hundehvalp og kan alle se, at hvis blot halen ville stå stille et øjeblik, skulle den nok nå det. Men vi har også konstateret, at den kan ikke, og hundehvalpen har konstateret det, derfor holder den op. Jeg synes, at der deri ligger en fortrøstning om, at vi kunne lære af erfaringen og ligesom hundehvalpen holde op, når det viser sig, at det ikke kan lade sig gøre.

Peter Larsen: Ved en gennemgang af de problemer, der knytter sig til loven om landvinding, er jeg stødt på en del efter min mening noget uheldige forhold, som jeg gerne vil pege på over for den højtærede landbrugsminister.

Selve loven angiver indledningsvis klart sit formål, idet der står:

„Til fremme af produktionen af korn og foder m. v. og til igangsættelse af formålstjenligt arbejde til imødegåelse af arbejdsløshed bemyndiges landbrugsministeren til efter anmodning af interesserede lodsejere og indstilling fra nedennævnte landvindingsudvalg“ . . .

og så fortsætter paragraffen i øvrigt med at afstikke de nærmere retningslinjer for det, loven omhandler. Men det, jeg ville med dette, er at sige, at der er ingen tvivl om, hvad der er meningen i denne formålsparagraf, nemlig en udvidelse og forbedring

af landbrugets produktionsapparat og imødegåelse af arbejdsløsheden.

Loven har vel stort set virket efter sin hensigt. Det er store arealer, der i de senere år er indvundet eller opdyrket, og dette har bevirket, at den store inddragning af landbrugsjord, der har fundet sted og stadig finder sted til andre formål, ikke mindst til byggegrunde og vejanlæg, i nogen grad er blevet opvejet, omend langt fra i den udstrækning, det måske var ønskeligt. Der er da også i store kredse megen interesse for denne lov, og det kunne derfor være ønskeligt, om der var flere midler til rådighed her. Jeg er bekendt med, at der ligger projekter i landvindingsudvalget med et bekostningsoverslag på mellem 60 og 70 mill. kr.; med det tempo, man hidtil har anvendt, når man stillede bevillinger til rådighed, betyder det, at der antagelig vil hengå mindst 3-4 år, inden disse arbejder kan udføres. Det er på mange måder uheldigt for lodsejerne, at der går så lang tid.

Jeg har ved flere lejligheder i sommer besigtiget arealer, hvor afgrøderne var helt eller delvis ødelagt af vand; og hvad det betyder økonomisk for landmændene, behøver jeg næppe at gå nærmere ind på her. Det er klart, at disse problemer kan variere meget fra egn til egn, men på den egn, jeg bedst kender, den egn, jeg repræsenterer, er det i hvert fald et stort problem med disse lave arealer, og vi har da også i Odense amt mange og store projekter, der ligger til behandling i øjeblikket. Det ville være ønskeligt, om man hurtigere kunne komme igennem med disse projekter, selv om jeg er klar over, at det ikke kan gøres på én gang. Jeg finder, at disse projekter er så samfundsgavnligt, at man uden øget udgift for staten kunne sætte kraftigere ind ved simpelt hen at lade disse bevillinger få en mere fremskudt placering, selv om det ville betyde, at andre opgaver måtte vente lidt.

Jeg vil med disse bemærkninger sige, at det må være den mest effektive nyttevirkning af det antal kroner, man anvender, der bør være det afgørende, og i denne forbindelse finder jeg, at der også er grund til at understrege, at de forbedringer, der her er tale om, i hvert fald når det drejer sig om bestående, men lave, vandlidende arealer, ikke bør have karakter af eksperimen-

[Peter Larsen.]

menter; de er så overskuelige, at der ikke er nogen tvivl om den økonomiske holdbarhed på disse områder.

Jeg kunne hertil føje, at den lovgivning, jeg taler om, har eksisteret i 18 år. Desuden tror jeg, at det vil være sundere, langt sundere, for alle parter, om pengene anvendes til nyttigt arbejde fremfor til rent beskæftigelsesarbejde eller fremfor at blive udbetalt i form af understøttelse. Vi bevilger jo hvert år i folketinget store beløb alene på denne konto.

Må jeg dernæst sige, at når der er visse begrænsninger med hensyn til bevillingerne, må det være opgaven at fordele midlerne nogenlunde retfærdigt, og her finder jeg der er ved at komme en skævhed ind i billedet. Jeg har indtryk af, at man i den seneste tid har lagt mere vægt på det beskæftigelsesmæssige end på det landbrugsmæssige, idet man, som meddelt i en skrivelse fra januar i år fra landvindingsudvalget, på finansministeriets foranledning har krævet, at der ved afgivelse af tilsagn om lån og tilskud skal lægges størst mulig vægt på beskæftigelsen af den ledige arbejdskraft, og endvidere har man opstillet visse kriterier for, hvor meget den udbetalte arbejds løn gennemsnitlig mindst skal udgøre i de enkelte sager. Selv om disse regler vel næsten altid kan overholdes, finder jeg, at denne drejning er uheldig, idet den kan medføre, at det rent landbrugsmæssige kommer i anden række, og det kan vel med føje anføres, at landvindingsloven er vedtaget for at skaffe mulighed for både øget produktion og øget beskæftigelse; ja, jeg vil i denne forbindelse ikke vige tilbage for at sige, at landbrugsinteresserne næsten alene burde være afgørende ved disse sagers behandling. Det mener jeg, fordi den mekaniske udvikling, brugen af gravemaskiner og lignende, bevirker, at det største beskæftigelsesproblem først opstår, når landvindingssagen er gennemført og detailafvandingen derefter skal finde sted. Her kommer den største beskæftigelsesmæssige interesse ind i billedet, og derfor mener jeg, at man på dette område kan få de to hovedsynspunkter, det landbrugsmæssige og det beskæftigelsesmæssige, til at finde hinanden.

Endelig vil jeg gerne pege på, at det

forekommer mig, at øerne er forfordelt med hensyn til bevillinger; men måske har det sin forklaring i det forhold, jeg nys har omtalt. For selv om man i Jylland både har betydelig større arealer og visse steder måske også større arbejds løshed, synes jeg, der er en skævhed i fordelingen, i hvert fald når man lægger en landmandsbetragtning til grund for vurderingen af disse ting. Tager man fortsat det vidtgående hensyn og opretholder denne skævhed, kan det medføre, at påtrængende projekter bliver udsat for at henligge i mange år, inden de kan komme til udførelse, og det kan i værste fald betyde, at det har lange udsigter med færdiggørelsen af de fynske sager.

Må jeg her nævne, at vi på Fyn har 20-25 projekter med et interesseområde på 2 200 ha og med et bekostningsoverslag på godt og vel 4 mill. kr., der venter på udførelse. Det er store arealer, der her er tale om, og det understreger den betydelige interesse, vi har netop i disse spørgsmål. Af disse arealer dækker de seks største, nemlig Fjordmarken, Gyldenstens inddæmning, Horsebækken, Vejrup Å, Fællesgrøften, Skolerenden samt Bågø, ca. 1 900 ha, og så vidt det er oplyst over for mig, har kun Bågø chance for at komme med på den sidste bevilling, der er givet i september i år.

Jeg håber, at de andre projekter hurtigt må følge efter, og at arbejdsministeriets indblanding i disse sager — en indblanding, som for øvrigt ikke står nævnt i loven — ikke må få den afgørende betydning, der tilsyneladende er lagt op til. Efter min opfattelse kan beskæftigelsesmæssige hensyn alene ikke bære landvindingssagen frem på den måde, hvorpå man havde tænkt sig den skulle bæres frem.

Hougaard: Når jeg har bedt om ordet, er det for at sige lidt om et problem, som vedrører skolelovens gennemførelse. Det er ikke et problem, der angår lokalemangel eller lærermangel eller noget i den retning, men nærmest noget, der vedrører skolens indre liv.

I den ny skolelov står der udtrykkeligt: differentieret undervisning — en undervisningsform, der skal bruges i den udelte skoles 6. og 7. klasse. Det er vel første gang, man ligefrem i loven fastslår, at der

[Hougaard.]

skal bruges noget, der kaldes differentieret undervisning. Det er, som det vil være kendt, en undervisningsform, der tilrettelægger undervisningen på den måde, at børnene i samme klasse deles i forskellige grupper og undervises i forskellige fag, måske endda i samme lokale. Det har i alle de år, jeg kan huske tilbage, været brugt i de 2-klassede, 3-klassede og 4-klassede landsbyskoler, hvor det simpelt hen har været en nødvendighed, fordi i disse skoler går børn i forskellige aldersklasser sammen. Der kan være klasser med 4 aldersklasser i samme lokale, og derfor har landsbylærerne været nødt til, når der skulle arbejdes i en sådan skoleklasse, at dele børnene op i hold og sætte hvert hold i arbejde. Det har været en kunst, og mange landsbylærere har netop været kunstnere på dette felt. For folk, der står udenfor, ser det jo ret umuligt ud, og man hører ofte denne udtalelse: det kan da ikke lade sig gøre at undervise ordentligt på den måde! Det er nu ikke rigtigt.

Det, der har været landsbyskolens vanskelighed, er ikke arbejdsformen, men mangelen på tid. Indtil 1937-loven blev gennemført — og den er som bekendt endnu ikke gennemført i praksis alle steder — var der mange landsbyskoler, der kun havde 18 timer ugentlig til rådighed for hver klasse; det var minimumskravet i 1814. Det er klart, at det måtte gå ud over arbejdet, idet mange fag, som man havde i byskolen, ikke kunne få deres plads i landsbyskolen. Derimod er det vist en kendsgerning, at i de fag, hvor landsbyskolen har samme timetal som byskolen, f. eks. dansk og regning, har der ikke været grund til at sige, at landsbyskolens undervisning har været ringere end byskolens.

Uden for landsbyskolerne har den form for undervisning, jeg her har omtalt, gruppeundervisningen, kun været brugt meget få steder. Det har et par årsager. For det første anser man klasseundervisning for at være mest effektiv, for det andet mener mange lærere, at de ikke magter gruppeundervisning. Det viser sig, at man på seminarierne ikke giver nogen særlig omfattende information i gruppeundervisning. Jeg tror endda, man kan sige, at den væsentlig indskrænker sig til de 14 dage,

seminarieeleverne skal tilbringe i en landsbyskole, og hvor de altså får lov til at se, hvordan denne undervisning foregår; nogen egentlig information er det jo ikke.

Nu bliver der altså virkelig brug for denne differentierede undervisning, gruppeundervisning, da den ifølge loven skal anvendes i 6. og 7. klasse i den udelte skole, og jeg vil derfor spørge den højtærede undervisningsminister, om der ikke er mulighed for, at man på seminarierne kan lægge mere vægt på information heri.

Sagen er jo den, at gruppeundervisningen har stor værdi, også ud over selve kundskabsmeddelelsen og dygtiggørelsen. Når børn skal arbejde sammen i grupper, kan man i højere grad gennem denne undervisningsform end gennem nogen anden appellere til deres selvvirksomhed, men det vigtigste er dog, at man lærer dem samarbejds kunst. For en gruppe, der arbejder sammen, er det ikke den enkeltes præstation, der er målet; målet for disse 5-6 børn — eller hvor mange det nu kan være — er i fællesskab at gøre et godt arbejde. Hver enkelt af dem vil på sin plads gøre sit bedste, ikke for sin egen skyld, men for at han sammen med sine kammerater kan præstere noget godt. De vokser op med og lever sig ind i den tankegang, at det ikke hedder jeg, men vi; det er naturligvis et spørgsmål om livssyn og om, hvilken mentalitet man hylder. Jeg ved såre vel, at der er dem, der mener, at det vigtigste her i verden er at lære at klare sig selv, og derfra er der ikke mange skridt til, at man blot skal være sig selv nok. Men for mig at se er det nu samarbejde, sammenhold, fælles løsning af de mange opgaver, der giver styrke. Det skulle ikke være vanskeligt at forstå for os, der lever i et land, hvor netop andelsselskaber, kooperation, brugsforeninger, fælles indkøbsforeninger og mange andre fællesforetagender i praksis har vist, hvad samarbejde og sammenhold betyder, og hvor landbrugets og arbejderklassens fremgang har bygget netop på denne tanke. Jeg tror ikke, vi skal opgive den; jeg tror tværtimod, det var godt, om vi fremover kunne styrke den, og det ville derfor være en fordel, om den ny skolelov også gav skolen mulighed for at være med til at lære barnet at leve som menneske blandt mennesker.

[Hougaard.]

Jeg håber derfor, at ministeren vil kunne finde veje og midler, som sætter lærerne i stand til at udnytte de rige muligheder, der ligger i den af mig her omtalte undervisningsform.

Chr. Christiansen: Jeg har først nogle bemærkninger at gøre angående mit arbejdsområde i den nordligste del af Jylland, det område, jeg repræsenterer her i det høje ting.

Havet spiller for denne egn af landet en meget fremtrædende rolle, både hvad fiskeri og trafikforbindelser angår. Det har gennem årene vist sig, at havnenes indretning og størrelse har en meget stor indflydelse på landsdelens trivsel og udvikling. Den meget betydelige fremgang, der har været i det samlede danske fiskeri, dels med hensyn til fangstmængde og eksport, dels med hensyn til den tekniske udvikling af fartøjer og redskaber, har det nordlige Jylland og dets fiskepladser haft en afgørende andel i. De opnåede gunstige resultater understreger stærkt nødvendigheden af, at vore fiskerihavne er på højde med fiskeriets stigende vækst, ligesom fabrikker og virksomheder i tilknytning til fiskeriet må være i stand til fuldt ud at udnytte den rige tekniske udvikling, der i de seneste år er sket på dette erhvervsområde.

Der er her tale om en såre værdifuld investering såvel fra statens som fra det private erhvervslivs side, som vil udvide mulighederne for øget produktion og eksport og samtidig betyde en stigende beskæftigelse. På denne baggrund kan det være interessant at følge det danske fiskeris udvikling siden 1938.

Man kan her bemærke en stærkt opadstigende linje af næsten enestående karakter. I 1938 måtte Danmark nøjes med at notere en fangstmængde af fisk og skaldyr på 87 mill. kg, men i 1958 vil fangsten efter de foreliggende oplysninger blive på over 580 mill. kg. Ser vi dernæst på, hvordan fiskeeksporten er vokset, viser det sig, at i 1938 eksporterede vi fisk og fiskeprodukter for 35 mill. kr., men efter al sandsynlighed vil vi med udgangen af 1958 nå op på en fiskeeksportværdi på omkring 330 mill. kr. Inden for de 20 års udvikling, der her er tale om, er der foregået tekniske fremskridt,

som er af stor betydning. Jeg vil gerne her fremhæve de bestræbelser, der fra vort lands side er gjort for at fremskaffe kvalitetsfisk, der kunne optage konkurrencen på vore eksportmarkeder. Også antallet af industrielle virksomheder er steget år for år.

Vore fiskerifartøjer står teknisk og kvalitetsmæssigt ingenlunde tilbage for andre nationers. Grunden hertil må søges dels i vore fiskeres og vore bådebyggeres dygtighed, dels i, at det har været muligt at skabe et holdbart finansieringsgrundlag for nybygning af fiskerifartøjer, hvortil for øvrigt også staten har ydet sit bidrag, endda uden at måtte notere noget som helst tab. Hvad der end måtte ske fremover vedrørende denne vigtige finansieringsordning for fiskeriets nybyggeri, må jeg stærkt fremhæve de store sikkerhedsmæssige og samfundsmæssige interesser, der her er tale om. Jeg vil tro, at det også spiller en rolle, at vi her i Danmark er i stand til at følge udviklingen på markederne og derigennem opnå en så stor andel i eksportmulighederne, som overhovedet praktisk kan gennemføres. Dette spørgsmål om finansieringen er efter min mening mere et spørgsmål af praktisk og økonomisk betydning end et principielt spørgsmål.

Rigsdagen vedtog i 1942 udvidelser og forbedringer af fiskerihavnene i Skagen og i Frederikshavn. Først i 1957 blev den planlagte udvidelse af Skagens havn gjort færdig, og udvidelsen i Frederikshavns havn vil, efter hvad jeg har hørt og forstået, blive færdig til næste år. Der er her tale om betydelige udvidelser, dog efter min mening ingenlunde for store. Der vil næppe gå mange år, før havneforholdene disse to steder igen vil være for trange til at klare den udvikling, der vil komme til at foregå i årene fremover.

Lad os se på Skagens havn i dag, hvor den skete udvidelse nu er gået ind i det daglige praktiske arbejde. Året 1958 vil vise en vækst og fremgang for fiskeriet på flere millioner kroner. Det kunne være interessant lige at plukke en bladnotits ud, der omhandler Skagens havn. Den er fra 22. november og har stået i Ny Tid — med den højtærede formands tilladelse et kort citat —:

„Kæmpetilførsler til Skagen.

Der var i dag kæmpetilførsler af fisk til

[Chr. Christiansen.]

auktionen i Skagen. Der var ikke færre end 15 000 kasser sild, 4 000 kasser hummer, 1 000 kasser makrel og 100 kasser rejer. Begge auktionshaller var fyldt til bristepunktet.“

Også dagen efter nåede tilførslerne helt op på 1 million kg, hvoraf en meget væsentlig del gik til eksport pr. bane eller bil til det sydlige udland. Det er naturligvis ikke hver dag, der er sådanne tilførsler, men de nævnte tal understreger i hvert fald, at de udvidelser, der er sket af Skagens havn, var kloge og vil være en udbyttegivende investering, som vi vil få gavn af.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til yderligere at gøre en bemærkning i denne forbindelse. Beklageligvis synes der ikke at være beskæftigelse nok til de ikke-faglærte arbejdere i Skagen. Mellem 100 og 200 arbejdsløse har gået til kontrol i adskillige perioder i det år, vi nu er inde i. Dette skaber naturligvis bekymring såvel blandt arbejderne som hos byrådet, og det er jo forståeligt. Det giver mig anledning til, også i forbindelse med egnsudviklingen i Vest- og Nordjylland, at rette en indtrængende opfordring til vore teknikere og erhvervsfolk om at overveje yderligere initiativ og fremstød måske netop dér, hvor staten har foretaget betydelige investeringer til fremme af produktion og beskæftigelse, således som det er sket med det omtalte havnebyggeri. Skagen har fået en moderne fiskerihavn, der bliver stærkt udnyttet af fiskerne, hvis antal nu er oppe på 1 200, og arbejder med et materiel, der står i en værdi af 43 mill. kr., hvoraf alene fiskerfartøjernes værdi udgør de 35 mill. kr. Det var ønskeligt, om nye industrielle virksomheder med tilknytning til fiskeriet og havnen måtte komme i gang som resultat af et privat initiativ.

Jeg takker den højtærede trafikminister for bevillingen på 2 mill. kr. til Frederikshavns havn. Som nævnt ventes det, at dette arbejde bliver færdigt til næste år. Det vil betyde, at de meget kaotiske forhold, som i mange år har hersket i Frederikshavns havn, bliver ureguleret og vil kunne bringes helt i orden. Fiskeriet har her arbejdet under utilfredsstillende forhold; der var ikke mange muligheder for fremgang og videre udbygning af fiskeriet. En stor del af det arbejde, der er gennem-

ført, vil kunne gøres færdigt næste år, og selv om havnen ikke er helt færdig, er der allerede nu adskilligt nybyggeri i gang på den nye havn. Jeg understreger, at dette vil betyde en ordning også af fiskerierhvervets forhold i Skagen.

Disse udvidelser af fiskerihavnene vil også kunne danne grundlag for nye fremskridt for det danske fiskeri. Jeg tænker på udvidelsen af bygningen af stålcuttere, som synes at være en nydannelse, der vil kunne få stor betydning for det danske fiskeri.

Måske kan der også være tale om at gøre et fremstød for tjernfiskeriet. Der vil i hvert fald efterhånden være gode basishavne for et sådant fiskeri. Det var måske også ønskeligt, om der skabtes en nærmere forbindelse mellem fiskeriet hernede og det grønlandske fiskeri, og jeg vil gerne spørge den højtærede minister, om han ikke mener, der er grund til overvejelser i så henseende.

Jeg takker den højtærede minister for offentlige arbejder for planen om anlæg af færgeleje samt ombygning af den søndre mole i Frederikshavns havn. Den stærkt stigende trafik mellem Norge og Sverige på den ene side og Danmark på den anden har medført kravet om større trafikmidler og bedre havneforhold. De nu planlagte ændringer er nødvendige, og jeg håber, de vil betyde, at vi i Danmark får fordel af denne udvidelse af trafikmulighederne.

Har vi end to statshavne på den nordligste del af Jyllands østkyst, findes der dog mellem disse to havne to mindre fiskerihavne, som er bygget på fiskernes eget initiativ, og som væsentligt opretholdes ved ofre fra fiskerne selv. Gennem en årrække har det vist sig nødvendigt at have disse havne, og de har givet gode økonomiske resultater. Det drejer sig om Strandby og Ålbæk fiskerihavne. Jeg ved, at man planlægger påkrævede udvidelser af begge disse havne, og anmoder den højtærede minister om at se med velvilje på de henvendelser, der nu kommer fra de to fiskerihavne. Fiskerne på disse pladser har administreret deres havne med stor dygtighed, og det er min opfattelse, at de havne, der i de seneste år er oprettet eller udvidet — lige meget hvor det er sket — har været på sin plads og til støtte for fiskeriet. Der har ikke i noget tilfælde været tale om en fejlinvestering, tværtimod.

Jeg vil dernæst gerne henlede den højt-

[Chr. Christiansen.]

ærede minister for offentlige arbejders opmærksomhed på en sag, som har været meget på tale inden for Foreningen Norden. Det drejer sig om landingsafgiften i skandinaviske lufthavne i forbindelse med inter-skandinaviske rejser. Jeg finder, at denne afgift er meget uheldig, fordi den fremkalder gamle mindelser om pastvang og andre restriktioner i forbindelse med rejser mellem de nordiske lande. Jeg vil gerne spørge den højtærede minister, om denne sag — på den foranledning, som Foreningen Norden har givet — ikke kan blive taget op til nærmere overvejelse, og om man ikke kan få en bedre ordning end den nuværende.

Til næste år holder Foreningen Norden 40 års jubilæum; den har gennem årene opnået et samlet medlemstal på 62 000, fordelt over et bredt udsnit af befolkningen. Også dens ledelse, både den lokale og den øverste, er sammensat af repræsentanter fra alle grupper i vort land, alle erhvervsgrupper, alle politiske grupper, og Foreningen Norden er derfor et samlet udtryk for ønsket om et godt nordisk samarbejde. Der er inden for Foreningen Norden udfoldet mange bestræbelser for at udbygge dette samarbejde, og jeg vil gerne henlede det høje tings opmærksomhed på en af de væsentligste af disse. Det drejer sig om det samarbejde, der finder sted på venskabsbyområdet. Med Sverige har man venskabsbysamarbejde med 151 byer, med Norge med 108 byer, med Finland med 100 byer og med Island med 9 byer; 84 af disse venskabsforbindelser omfatter et samarbejde mellem 4 nordiske lande. Samarbejdet går ud på udvekslinger mellem skoler, erhvervsfolk, myndigheder og en lang række andre kredse, og det er et arbejde, der har haft den største praktiske betydning. Det drejer sig ikke om et samarbejde mellem en snæver, fornem kreds, men om et samarbejde, der i virkeligheden berører alle befolkningslag inden for de rammer, der her er tale om.

Jeg vil dernæst gerne pege på, at Foreningen Norden gennem et aktieselskab, som den snart har overtaget praktisk talt alle aktierne i, ejer slottet Hindsgavl. Selv om det bygningsmæssigt er vanskeligt at administrere en gammel herregård, har det

været muligt at opretholde en kvalitetsstandard her, således at den er blevet en central samlingsplads for Foreningen Nordens arbejde, og Danmark yder her et meget betydeligt bidrag. Jeg tager ikke i betænkning at sige, at denne centrale plads for det nordiske samarbejde har haft en ganske overordentlig stor betydning for de personlige kontakter, som er skabt de nordiske folk imellem. Derudover er der gjort et betydeligt arbejde for skoler og for børnene dér. Der er af staten stillet et mindre beløb til rådighed til lærerudvekslinger, i virkeligheden et meget beskedent beløb, som dog omfatter en betydelig del af den virksomhed, vi arbejder med. Jeg vil også gerne fremhæve den skolerejsetjeneste, som er organiseret, og som sidste år omfattede 184 rejser med 5 300 deltagere. Det er ikke muligt her at komme ind på enkeltheder i den udstrækning, som det måske for mig ville have været ønskeligt, men jeg har gerne villet fremhæve, at der her udføres et arbejde i væsentlig grad på privat initiativ og med private ofre, et frivilligt og meget betydningsfuldt arbejde, som medlemmer, organisationer og institutioner gennemfører med egne midler; jeg tror, dette arbejde har været grundlaget for meget af det, der foregår i øjeblikket på nordisk basis. Jeg er af den mening, at øget nordisk samarbejde kan gøre livet i Norden rigere og mere frugtbart og skabe mulighed for, at Nordens indbyggere kan blive gode verdensborgere. Jeg vil derfor gerne bede om, at det høje undervisningsministerium vil undersøge, om der ikke er mulighed for, at ikke mindst arbejdet med skoler og børn kan udvides gennem forhøjelse af blot nogle mindre bevillinger. Jeg tror, det er et arbejde, der har meget stor betydning for Nordens fremtid.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om investeringsfonds har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om skoleskibsafgift har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

[Formanden.]

Folketingets næste møde holdes i morgen, fredag den 5. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om udførsel af frisk dansk frugt.

2) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1959 til 31. marts 1960.

Mødet hævet kl. 16⁵⁰.

27. møde.

Fredag den 5. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om optagelse af statslån i udlandet.

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov vedrørende personlig skat til kommunen m. v. og forslag til lov om afløsning af skat til erhvervskommunen m. v.

I skrivelse af gårs dato meddeler socialministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændringer i lov om offentlig forsorg,

forslag til lov om ændringer i lov om folkeforsikring og

forslag til lov om ændringer i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v.

I skrivelse af gårs dato anmoder handelsministeren under henvisning til § 20 i den nye beværterlov, der fra 1. januar 1959 træder i stedet for beværterloven af 1939, om, at der af folketinget må blive foretaget valg af 4 medlemmer til overbevillingsnævnet for tiden fra 1. januar 1959 til 31. december 1960.

Det tilføjes i skrivelsen, at de nuværende af folketinget udpegede medlemmer er valgt for tiden indtil udgangen af året 1959, men at de pågældendes mandat må anses at udløbe ved ophævelsen af loven af 1939.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Kampmann): Hermed skal jeg tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om optagelse af statslån i udlandet.*

Som det vil være det høje ting bekendt, er Danmarks valutastilling blevet meget væsentlig forbedret i løbet af det sidste halvandet år. Pr. 30. november d. å. udgjorde nationalbankens og de private bankers samlede nettovalutabeholdning 1 065 mill. kr. mod en nettogæld på 277 mill. kr. pr. 30. maj 1957. Dollarbeholdningen udgjorde på de nævnte tidspunkter henholdsvis 1 104 mill. kr. og 251 mill. kr. Det er således ikke et umiddelbart behov for styrkelse af den valutariske likviditet, der er motiveringen for optagelse af udenlandske statslån.

Formålet med låneoptagelsen er at fremme den for landets økonomiske udvikling nødvendige investeringsvirksomhed ved at lægge forholdene således til rette, at det bliver muligt fremover at opretholde en større investeringsaktivitet, end det ville være muligt uden denne tilførsel af udenlandsk kapital.

Vor eksport af landbrugsvarer har i de senere år mødt store vanskeligheder, og det